

ISIRELIBAN BANDUN GARI YIRUSE

Saloməon bandun faagiwa tire te, ta m̀ ka nge m̀ Isireliban bwese keri wəkuru ta win bii Roboamu seesi ma ta Yeroboamu kua ten sina boko. Ma Roboamu u kua Yudaba tənən sina boko ma win bibun bwesera ban te wēenamə sere Babilonigibu ba ra ka na ba Yerusalemu wəri ba kamia.

Tire ten kpunaa

1. Saloməon bandun gari, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Isireliban banda bənu kua yiru, wiru 10:1n di sere wiru 11:4.
3. Yudaban bandun gari, wiru 11:5n di sere wiru 36:23.

SALOMƏ, ISIRELIBAN SINA BOKON GARI

¹ Salomə, Dafidin biin banda dam kua domi Gusunə win Yinni u wāa ka wi, ma u nùn wolle sua.

Salomə u bwisi kana
(*I maa m̄erio Sinambu I, 3:4-15*)

² Sō teeru Salomə u ka Isireliba kpuro gari kua ka ben tabu kowobu nərəm nərəm (1.000) ka wunəm wunəm sinambu ka ben siri kowobu ka ben yenu yērobu, ben wirugibu kpuro gesi. ³ U ka tən be kpuro da Gabaoniə gungurə. N deema miya Yinni Gusunən kuu bekurugiru ta wāa te Məwisi Gusunən səm kowo u kua sanam m̀ Isireliba ba wāa gbaburə.

⁴ Adama ba Yinni Gusunən woodan kpakororu sua saa Kiriati Yarimun di ba ka da Yerusalemuə ba yi kuu bekurugirə. ⁵ N deema kuu ten wuswaaəra yāku yee te Besaleli, Urin bii, Hurin debubu u kua ka sii gandu ta wāa.

Miya Salomə ka tən be kpuro ba bikiaru kua Yinni Gusunən mi. ⁶ Yera Salomə u da u yākuru kua yāku yee ten mi, te ta wāa kuu bekurugii ten wuswaaə. Yāanu

nərɔbuwa (1.000) u ka yāku dɔɔ mwaararuginu kua. ⁷ Ye n kua wɔkuru, yera Yinni Gusunɔ u Salomɔɔ kure. Ma u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a man bikio ye a kī n nun kē.

⁸ Ma Salomɔɔ u nɛɛ, wee a nɛn tundo Dafidi durom kua. Ma a man kɔsire kua win ayerɔ. ⁹ Tē, a de wunen nɔɔ mwɛeru tu yibiara te a nɛn tundo Dafidi kua. Domi a dera na bandu di tɔn wuurun suunu sɔɔ te ta dabi nge yani seeri. ¹⁰ Yen sɔ tē, a man bwisi ka laakari kēɛyɔ, kpa n kpī n ka tɔn be kpara. Ma n kun mɛ, wara u koo kpī u wunen tɔn dabi te kpara.

¹¹ Gusunɔ u Salomɔɔ sɔɔwa u nɛɛ, na nua ye ya wāa wunen gɔruɔ. Wee, a n dukia ka arumani bikie, n kun mɛ beɛrɛ, n kun mɛ be ba nun tusan gɔɔ. Meya a n maa bikie wunen wāaru tu daka da. Adama bwisi ka laakariwa a bikia a ka nɛn tɔmbu kpara bèn wɔllɔ na dera a bandu dii. ¹² Tē, kon nun bwisi ka laakari ye wē. Ye baasi, kon maa nun dukia ka arumani ka beɛrɛ wē ye sinam be ba nun gbiiye ba n waare a sere bandu di. Meya wunen biru, goo kun maa ye wasi.

¹³ Yeniban biru, Salomɔɔ u sarama gunguu ten min di, mi Yinni Gusunɔn kuu bekurugira wāa. Ma u wurama Yerusalemɔ u bandu dii Isireliba kpuron wɔllɔ.

Yiiko ka arumani

ye Salomɔɔ u mɔ

(I maa mɛerio 9:25-28, Sinambu I, 10:26-29)

¹⁴ Salomɔɔ u tabu kɛkɛ yi dumi gawe menna nərɔbu ka nɛeru (1.400). Ma u maa maasɔbu menna nərɔbun suba wɔkura yiru (12.000). Ma u be kpuro yi yi wusu gasu sɔɔ ka sere maa Yerusalemɔ mi win tii u wāa. ¹⁵ U dera wura ka sii geesu dabia Yerusalemɔ nge kpenu. Ma u dera dāa ye ba mɔ sɛduru ya maa dabia baama nge dāa ye ba mɔ sikamɔre ye ya ra n wāa Sefalan wɔwɔɔ. ¹⁶ Egibitin diya ba ra ka nùn dumi naawe. Tenkubara ba ra yi dwem

de. ¹⁷ Ba ra nùn tabu keke yi dumi gawen tia dorewa sii geesun gobi nata (600). Kpa bu maa nùn duma dore sii geesun gobi wunaa weeru ka wəkuru. Bera ba ra maa ka Hetiban sinambu ka Sirigibun sinambu dumi daawe.

Saloməw u sãa yerun banan

səwru m̀

(I maa m̄erio Sinambu I, 5:15-32, 7:13-14)

¹⁸ Saloməw u wooda w̄e bu Yinni Gusunə diru bania, kpa bu maa win tii sina kpaaru bania.

2

¹ Yera u t̄ambu n̄r̄əbun suba wata ka wəkuru (70.000) ḡosa be ba ko n da s̄əmunu sue, ka t̄ambu n̄r̄əbun suba wene (80.000) be ba ko n da kpenu d̄aku guunə. Ma u maa t̄ambu n̄r̄əbun suba ita ka nata (3.600) ḡosa be ba ko n s̄ambu te n̄ni doke.

² Saloməw u Hiramū, Tirin sunə ḡoria u n̄e, nge m̄e a raa nen tundo Dafidi d̄āa ye ba m̀ seduru k̄a u ka win sina kpaaru bana, nge m̄eya nen tii na maa k̄i a man k̄ēma. ³ Wee na Gusunə nen Yinni diru baniam̄e ta n s̄āa wigiru. Miya ba ko n da nùn turare nubu durorugia d̄ō dokeye, kpa bu win p̄e yi mi baadomma. Miya ba ko n da maa ȳaku d̄ō m̄waararuginu ko bururu ka yoka, t̄ō baatere, ka t̄ō w̄er̄arugiru s̄ō, ka suru kpao baawure s̄ō, ka Yinni Gusunən t̄ō bakaru baatere s̄ō nge m̄e ba Isireliba yen wooda w̄e sere ka baadomma. ⁴ Dii te, ta ko n kp̄ā. Domi Gusunə besen Yinni u b̄ūnu kpuro kp̄āru kere. ⁵ Ñ n men na, goo kun kp̄e u nùn diru bania. Domi baa w̄ollu ka ten kp̄āru ta ñ kp̄e tu nùn m̄wa. Yen s̄ō, wara ra n n̄e, Saloməw n sere ka nùn diru bania. N̄gia n ko mi ko na n da nùn turare d̄ō dokeye. ⁶ Yen s̄ō t̄ē, wune Hiramū, a man goo m̄ərsiama wi u wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii w̄okusun s̄amburu ȳe ka sere beka ye ba

wōkua ka wunəm ka maa gaadura kpa u n maa gāanun weenasinun kobu yē gana sɔɔ, kpa bu sɔmburu ko sannu ka nen tɔn be ba maa yēru mɔ ba ka wāa Yerusalemu mini ka Yudan tem kpuro sɔɔ. Tɔn be, ba sāawa be nen tundo Dafidi u gɔsa. ⁷ A de a man dāa ye ba mɔ seduru ka sipere ka santali mɔrisiama Libanin di. Domi na yē ma wunen sɔm kowobu ba yen burabu yē. Nen sɔm kowobu ba koo bu somi sɔmbu te sɔɔ. ⁸ A de bu man dāa ye kasuama ya n kpā. Domi dii te na kī n bani mi, ta kpā. Ta ko n maa wā. ⁹ Saa ye sɔɔ, kon wunen sɔm kowobu alikaman som tɔnnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia (6.000) wē ka dīa bimi yi ba mɔ ɔɔsun som tɔnnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia ka tam ditiri nɔrɔbun suba nene (800.000) ka sere maa gum ditiri nɔrɔbun suba nene.

¹⁰ Ma Hiram, Tirin sunɔ, u Salomɔ wisa tireru sɔɔ u nɛɛ, geema, yɛn sɔ Yinni Gusunɔ u win tɔmbu kī, yen sōna u nun kua ben sunɔ. ¹¹ I ka man Gusunɔ Isireliban Yinni siaro wi u wɔllu ka tem taka kua. Wee u Dafidi bii bwisigii ka laakarigii kã wi u koo wi, Yinni Gusunɔ sãa yeru bania ka sere maa win tiin sina kpaaru. ¹² Tē, wunɛ Salomɔ, kon sɔm yēro goo mɔrisiama. Yēro u bwisi mɔ too. Win yīsira Hiramabi. ¹³ U sāawa kurɔ goon bii. Kurɔ wi, u sāawa Danun bweserugii. Ma win tundo u sãa Tirigii. Hiramabi wi, u wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wōkusu ka kpenu ka dāan sɔmburu yē. U maa bekan sɔmburu yē, ye ba kua ka wēɛ wunəmgii ka gaaduragii, ka wēɛ swēɛ ka sere maa wēɛ damgii. Meya u maa gāanun weenasinun kobu gani sɔɔn sɔmburu yē. Sɔmbu te ba gesi nùn nɔmu sɔndia kpuro, u koo kpī u tu kowa. U koo sɔmbu te kowa ka wunen sɔm kowobu sannu ka sere be nen Yinni Dafidi wunen tundo u gɔsa. ¹⁴ Tē, wunɛ maa, a sun alikama ka ɔɔsu ka gum ka tam mɛ mɔrisiama yɛn gari a gerua mi. ¹⁵ Besɛ sa ko maa nun dāa bɔɔria nge mɛn nɔɔ a kī, kpa su ye mɔrisiama ka goo nimkusu sere Yafoɔ.

Kpa wunεgibu bu maa na bu ka ye da Yerusalemuε.

¹⁶ Salomεε u sεbu gara be ba wāa Isireliba sεε. N deema win tundo Dafidi u raa bu gara. Sεε ben geera kuawa tεnu nεrεbun suba wunaa weeru ka wεkura ita ka nata (153.600). ¹⁷ Ma u ben nεrεbun suba wata ka wεkuru (70.000) gεsa ba n da sεmunu sue, kpa ben nεrεbun suba wεnε (80.000) ba n da kpenu dāku guunε. Ben nεrεbun suba ita ka nata (3.600) ye ya tie, ba n da sεm kowo be ba tie nεni doke.

3

Sāa yerun bana

(I maa mεerio Sinambu I, 6:1-38)

¹ Salomεε u sāa yee ten bana torua Yerusalemuε guu te ba mε Mεriyan wεllε mi ba win tundo Dafidi sεεsi. N deema yam mi n daa sāawa εnnani, Yebusin doo soo yeru.

² U sāa yee ten bana toruawa win bandun wεε nnesen suru yirusen sεε yiruse sεε.

³ Ba dii te yīirawa ka yellun yīirutia ye ba ra ka gāanu yīire. Ten dεεbu bu sāawa gεm soonu wata. Ten yasum maa sāa gεm soonu yendu. ⁴ Dii ten yasum ka ten duu yee gbiikirun dεεbu n nεwa. N sāawa gεm soonu yendu. Ma ten gunum mu sāa gεm soonu wunaa teeru. Ma Salomεε u ten sεεwε wura gea pote. ⁵ Ma u dii ten tiin gani dāa ye ba mε sipere wukiri. Yen biru, u maa ye wura ye ya gea sāa pote. Ma u dera ba kpakpa wurusu ka yεnin weenasii kua kua gani yi sεε. ⁶ Ma u tu buraru kua ka kpee gobiginu. N deema wura ye u ka sεma ye kpuro kua mi, ya weewa saa Paafaimun di. ⁷ U dii te wura potewa ka ten gbereba sεε, ka ten kεnnε suukusε ka ten ganiε, ka ten gamboba sεε, ma u wεllun kεsobun weenasibu kua ten gani sεε.

⁸ Ma u dii te ta dæere gem gem bana mi. Ten dæebu ka dii ten tiin yasum mu newa. Mu sãawa gəm soonu yendu. Ma ten yasum maa sãa gəm soonu yendu. Ma u tu wura gea pote. Wura yen geera sãawa tønnu yendu. ⁹ Wura ye ba ka kulumba kuan geera sãawa kilon bønũ. Baa ka dia ye ya wãa wəllə kpuro ba ye wura potewa.

¹⁰ U maa kōsobun weenasibu yiru kua dii te ta dæere gem gem mi səə. Ma u ye wura pote. ¹¹ Wəllun kōso ben kasa nne ye kpuron dæebu bu sãawa gəm soonu yendu. Kasa yen tian dæebu bu sãawa gəm soonu nəəbu. Ma ben turon kase teeru ta gana girari. Ma tee teni ta ka kōso yirusegirun teeru girarine. ¹² Ma kōso yiruse win kase teeru ta maa dii ten goo teəno girari. N deema ten yirusewa ta ka gbiikoo wigiru girarine. ¹³ Kōso be kpuron kasa ya dæiarewa. Ma yen dæebu kua gəm soonu yendu. Ma ba yō ba wuswaa tii dii ten kənnə gia. ¹⁴ Ma u dii ten beku kareru kua ka wēe damgii yi ba wōkua ka gaadura ka wunəm ka sere maa tom. Ma ba maa kōsobun weenasibu kua beku te səə.

Dii ten gbere be ba kua

ka sii gandu

(*I* maa mæerio Sinambu I, 7:15-22)

¹⁵ U dii ten wuswaaə gbere yiru kua. Yen baayeren gunum mu sãawa gəm soonu tena ka nəəbu. Ma ba ye furəsu səndia wəllə. Sin gunum mu sãawa gəm soonu nəəbu. ¹⁶ U maa yənin weenasin buraru garu kua nge te u raa kua sãa yeru mi. Ma u bura te doke furə sin wəllə. Ma u dāa marum gam weenasim kua wunəbu (100) u doke yəni yi səə. ¹⁷ Ma u gbere yiru ye gira sãa yee ten wuswaaə. Tia nəm geuə, tia maa nəm dwarə. Ma u nəm geugia ye yīsiru kã Yakini. Ma u maa nəm dwarugia ye yīsiru kã Boasi.

4

¹ U maa yāku yeru kua ka sii gandu. Ten dēebu bu sāawa gəm soonu yendu. Ma ten yasum maa sāa gəm soonu yendu. Ma ten gunum mu sāa gəm soonu wəkuru.

Boo sii ganduguu

(*I maa mēerio Sinambu I, 7:23-26*)

² U boo sii ganduguu kua. Gen nōn yasum mu sāawa gəm soonu wəkuru. Gen gunum maa gəm soonu nōbu. Ma gen kəkera sāa gəm soonu tena. Ga sāawa bwēereke mam mam. ³ Ba gen nō bəkan temə ketēban weenasii kua ba ka sikerena. Gəm soo teerun baa sō, ketē wəkura ba kua. Ba keten weenasii yi kuawa sīa yiru. Ma ye kpuro ya sāa sii bəri tia ka boo sii ganduguu ge. ⁴ Ba boo ge sōndiwa keten weenasii wəkura yirun wəllō. Yen ita ya wuswaa kisi sō yēsan nəm geu gia, ita maa sō duu yeru gia, ita yeni maa sō yēsan nəm dwareu gia, ita ye ya maa tie, sō yari yeru gia. Ma boo ge, ga sōndi keten weenasii yin wəllō. Ma ketē ben biru ga wura sōwō. ⁵ Boo gen sinum mu ka nəm tararu nē. Ma ba gen nō bəka kua nge nōragia. Ma ga maa nō dēriare nge biibii. Ga koo kpī gu nim mwa ditiri nōrəbun suba wunaa teeru (120.000).

⁶ U wekenu wəkuru kua ma u nin nōbu yi sāa yee ten nəm geu. Nōbu yeni maa ten nəm dwareu bu wa bu ka tii sārasia, kpa bu maa ka yāku yaa kpakia bā n yāku dō mwaararuginu mō. Boo sii ganduguu gen nima yāku kowobu ba ra ka ben nōma ka naasu kpakie.

Dendi yāa ni ba kua ka sisu

(*I maa mēerio Sinambu I, 7:40-51*)

⁷ U maa dabu wuraginu kua wasi wəkuru. U nu kuawa nge mē ba nin wooda yi. Ma u nin nōbu yi sāa yee ten nəm geu. Nōbu yeni maa nəm dwareu.

⁸ U tabulu wəkuru kua u yi sãa yeru mi. U nɔɔbu yi nɔm dware, ma u maa nɔɔbu yi nɔm geuɔ.

Ma u maa gbɛɛ wuraginu kua wunɔbu (100) nì sɔɔ ba ko n da yãku yaa yem doke bu ka yɛka.

⁹ U yaara gaa kua yãku kowobun sɔ. Yen biru, u maa yaara baka gaa kua ka yen gamboba. Ma u gambo be sii gandu pote.

¹⁰ U boo sii ganduguu ge yiwa yaara yen nɔm geuɔ sɔɔ yari yerun nɔm dware gia.

¹¹ Huramu u torom guratii kua ka kaatonu ka gbɛa yè sɔɔ ba ko n da yãku yaa yem doke bu ka yɛka. Nge meya u ka sɔmbu te kua u kpa te sina boko Salomɔɔ u nùn yiire u ko Yinni Gusunɔn sãa yee ten sɔ. ¹² Wee ye u maa kua. Yera gberɛ yiru

ka furɔsu yiru si ba koo doke gberɛ ben wɔllɔ

ka kɔkɔsɔ bwesenu yiru ye ba koo sɔndi furɔ sin wɔllɔ.

¹³ U maa dãa marum weenasim kua nɛɛru (400) kɔkɔsɔ yiru yen sɔ. Kɔkɔsɔ yiru yen baayere sɔɔ, dãa marum weenasim mɛn sãa yiru yiruwa u kua u ka sɔndi furɔ sin wɔllɔ.

¹⁴ U wekenu kua wəkuru ka nin sɔwaritii wəkuru.

¹⁵ U boo sii ganduguu kua, ka ketɛn weenasii wəkura yiru yi yi boo ge sɔɔwa.

¹⁶ U maa torom guratii kua, ka kaatonu, ka kaato donnuginu.

Dendi yãa ni sina boko Salomɔɔ u dera Huramabi u kua mi, u nu kuawa ka sii gan te ba wɔriasia. ¹⁷ U dera ba yãa ni kpuro kua ka sii gandu Yuudenin wɔwaɔ mi sɔnda wãa Sukɔtu ka Seredan baa sɔɔ. ¹⁸ Salomɔɔ u dera ba dendi yãa ni kua nu dabi sere ba ñ maa sii gan ten bunum yãira.

¹⁹ Salomɔɔ u maa dera ba dendi yãa ni nu tie kua. Niya yãku yee wuragii te, ka tabulu yè sɔɔ ba ra pɛɛ sɔndi,

²⁰ka dabunu ka nin fitilanu ni ba kua ka wura gea. Ba koo nu sɔrawa nge me sãa yerun wooda ya gerua.

²¹U maa biibiin weenasii kua ka fitilanu ka nin bakusu. U ye kpuro kuawa ka wura gea.

²²U maa woba kua, ka nɔri, ka gbɛa, ka dɔɔ guratii. Ba ye kpuro kuawa ka wura gea.

U maa dii te ta dɛere gem gem gamboba ka sãa yee ten tiin kɔnnɔn gamboba kua ka wura.

5

¹Ye Salomɔɔ u sãa yee ten sɔmburu kua u kpa, yera u sii geesu ka wura ka gãa ni win tundo u raa yi sãa yee ten sɔ kpuro gurama u doke Yinni Gusunɔn arumanin beru yerɔ.

Ba woodan kpakororu yi Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

(I maa mɛerio Sinambu I, 8:1-13)

²Yen biru, Salomɔɔ u Isireliban guro gurobu ka ben yenu yɛrobu ka bwese kɛra baayeren wirugibu sokusia Yerusalemuɔ bu ka Yinni Gusunɔn woodan kpakororu suama saa Dafidin sina kpaarun di te ba maa mɔ Siɔni, kpa bu tu doke sãa yeru mi. ³Yera Isireliba kpuro ba menna Salomɔɔn mi wɔɔn suru nɔɔba yiruse wì sɔɔ ba ra tɔɔ bakaru garu ko. ⁴Ye ben guro guro be kpuro ba tunuma, yera Lefiba ba Yinni Gusunɔn woodan kpaoro te sua, ⁵ka win kuu bekurugii te, ka sere sãarun dendi yãa ni nu wãa te sɔɔ kpuro. Yãku kowobu ka Lefibara ba ye kpuro suama. ⁶Sina boko Salomɔɔ ka Isireliba kpuro be ba menne mi, ba na ba yɔra Yinni Gusunɔn woodan kpaoro ten wuswaaɔ. Ma ba yãanu ka kɛɛ dabinu go ba ka yãkunu kua. Sabe ni ba go mi, nu ñ garirɔ.

⁷Ma yãku kowobu ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpaoro te da ten ayerɔ dii te ta dɛere gem gem sɔɔ. Ba tu yiwa wɔllun kɔsobun weenasibu yirun kasin kɔkɔrɔ.

⁸ Kōso be, ba kasa dɛriewa ba woodan kpakoro te ka ten nɛnutii wukiri. ⁹ Ba koo kpĩ bu nɛnutii yi wa yi tere saa dii te ta dɛere gem gem kɔnnɔn di. Domi ba yi kuawa yi dɛu. Adama ba ñ kpɛ bu yi wa saa tɔɔn di. Miya kpakoro te, ta wāa sere ka gisɔn gisɔ. ¹⁰ Gāanu sari kpakoro te sɔɔ, ma n kun mɔ wooda wɔkurun kpee bɛsi yiru ye Mɔwisi u doke mi. Yinni Gusunɔwa u nɔn yi wɛ Horebun guurɔ sanam mɛ u ka Isireliba arukawani bɔkua ye ba yarima Egibitin di.

¹¹ Yāku kowobu ba tii dɛerasia. Adama ba ñ kue nge mɛ wooda ya nɛ bu ko wuuru ka wuuru. Ma be kpuro ba yara sāa yee ten min di. ¹² Ma Lefiba kpuro be ba sāa wom kowobu, Asafu ka Hemani ka Yedutum ka ben bibu ka begibu kpuro ba yabenu sebua ni ba kua ka wɛɛ damgii ba ka yɔ yāku yerun sɔɔ yari yeru gia ba sɛketirenu neni ka guunu ka mɔrɔkunu. Ma yāku kowobu wunaa teeru ba wāa ben bɔkuɔ ba kɔbi soomɔ. ¹³ Be ba kɔbi soomɔ ka be ba womusu mɔ ba Yinni Gusunɔ siaramɔ ba mɔ, i Yinni Gusunɔ siaro, domi u sāawa tɔn geo, win durom mu ko n wāawa sere ka baadommaɔ.

Ye ba mɔ mɛ, saa yera guru wii wurora Yinni Gusunɔn sāa yee te wukiri. ¹⁴ Ma yāku kowobu ba kpana bu yɔra bu ben sɔmburu ko guru wii ten sɔ. Domi Yinni Gusunɔn yiikon girima ya dii te yiba.

6

¹ Yera Salomɔɔ u nɔɔgiru sua u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a bwisika a n wāa guru wii sinumgiru sɔɔ.

² Adama nɛ, na nun wāa yee geeru bania
mi kaa n wāa sere ka baadommaɔ.

Gari yi Salomɔɔ

u Isireliba sɔɔwa
(*I maa mɛerio Sinambu I, 8:14-21*)

³ Yera sina boko Salomɔɔ u sīira Isireliba kpuron mi gia, mi ba yō. Ma u bu domaru kua. ⁴ U gerua u nɛɛ, na Gusunɔ Isireliban Yinni siara. Domi u win nɔɔ mwɛeru yibia te u Dafidi nen tundo kua u nɛɛ, ⁵ saa mìn di u win tambu Isireliba yarama Egibitin di, u ñ wuu gagu gɔsa ben wusu gasu sɔɔ bu ka diru bani mi ba koo nùn sã. U ñ maa goo gɔsa u n ka sãa win tɔmbun kparo. ⁶ Adama Yerusalemuwa u gɔsa bu ka nùn sãa yeru bania mi. Mɛya u maa Dafidi gɔsa u n ka sãa ben kparo. ⁷ Nen tundo Dafidi wi, u raa gōru doke u Gusunɔ besen Yinni diru bania. ⁸ Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, ya wã ye u gōru doke u ka nùn diru bania. ⁹ Adama n ñ wi, u koo nùn tu bania. Win bii wi u koo ma, wiya u koo tu bani. ¹⁰ Tē, Yinni Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛ te yibia. Wee nɛ, Salomɔɔ, na sina bese Isireliban sina gɔna wɔllɔ na kua nen tundo Dafidin kɔsire. Yen biru, na Gusunɔ besen Yinni dii te bania mi ba ko n da nùn sã. ¹¹ Dii te sɔɔra na win woodan kpakororu wãa yeru kua. Kpee besi yiruwa yi wãa kpakoro te sɔɔ, yì sɔɔ ba win woodaba yorua be u besen baababa wẽ.

Salomɔɔn kanaru

(I maa mɛerio Sinambu I, 8:22-53)

¹² Yera Salomɔɔ u yōra Yinni Gusunɔn yãku yerun wuswaaɔ Isireliban nɔni biru, ma u nɔma yiya wɔllɔ u kanaru kua. ¹³ N deema Salomɔɔ u raa turaru garu kua ka sii gandu. Ma u tu doke sãa yerun yaara yen suunu sɔɔ. Tura ten dēɛbu bu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Ten yasum maa gɔm soonu nɔɔbu. Ma ten gunum maa sãa gɔm soonu ita. Miya u yɔɔwa u yiira Isireliba kpuron wuswaaɔ. Ma u nɔma yiya wɔllɔ u nɛɛ, ¹⁴ Gusunɔ, bese Isireliban Yinni, goo maa sari nge wune wɔllɔ ka temɔ. Wunen bwãa be ba nun mem nɔɔwammɛ ka gōru tia, a ra arukawani ye a ka bu bɔkua yibie, kpa a bu wunen wɔnwɔndu sɔɔsi. ¹⁵ Wee a wunen nɔɔ mwɛeru yibia te a

wunen bõw Dafidi nen tundo kua. Ye a nùn sõwa kpuro, a ye kua gisõ ka wunen dam. ¹⁶ Yen sõ, Gusunõ besen Yinni, a nõw mwεε te yibio te a nùn kua mi. A nεε, u ñ kāsire biamõ win bibun bweseru sõw wi u koo win bandu di, bii be, bà n tii neni dee dee ben wāaru sõw, ma ba nun mem nõwammε nge mε wi, Dafidi u kua. ¹⁷ Ñ n men na, Gusunõ besen Yinni, a de wunen gari yi a nùn sõwa mi kpuro yi koora.

¹⁸ Adama kaa sere kpĩ a sina tem mε sõw ka gem? Domi wõlla kun nun tura. Kaa sere gere dii te na nun bania mini? ¹⁹ Ka mε, Gusunõ nen Yinni, a nen gere swaa dakio, kpa a nen kanaru nõ te na mð gisõ. ²⁰ A de wunen nõni yi n wāa dii te sõw wõkuru ka sõw sõw. A nen kanaru swaa dakio te na mð yam mini. Domi miya a nεε, kaa tii sõosi. ²¹ Ne ka wunen tambu, sà n menna yam mini, sa kanaru mð, a sun swaa dakio saa wõllun di mi a wāa kpa a sun suuru kua.

²² Goo ù n win winsim torari, ma ba yẽro tilasi kua u ka na mini u bõre yāku yerõ, ²³ na nun kanamõ a yẽro swaa dakio wõllun di kpa a bu siria. A tøn kõso nùn win kõsa kāsieyo, kpa a maa gemgii nùn win gem wẽ.

²⁴ Yiberēba bà n wunen tambu Isireliba kamia yèn sõ ba nun torari, ma ba gõru gõsia ba na ba nun suuru kanamõ dii teni sõw, ²⁵ a bu swaa dakio saa wõllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. Kpa a de be ba yoru mwεera bu wurama tem mε sõw mε a raa ben baababa wẽ.

²⁶ À n dera gura ya yõra yèn sõ ba nun torari, ma ba gõru gõsia yèn sõ a bu sekuru doke, ma ba mεerima yam mini ba nun sāmõ ba kanaru mð, ²⁷ a bu swaa dakio saa wõllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. A bu swaa gea sõosio yè sõw ba koo sī, kpa a de gura yu nε tem mε sõw, mε bese wunen tambu sa tubi di mi.

²⁸ Gõõru tà n dua tem mε sõw, ñ kun mε kēsi kēsi bararu, ñ kun mε dīanun gõw, ñ kun mε tweek, ñ kun mε kəkõnu

ganu ni nu ra dīanu sanku, ñ kun mε yiberēba bà n tem men wusu tarusi, ñ kun mε bara bwese bweseka yà n wunen tumbu deema, ñ kun mε wahala gaa,²⁹ bà n seewa ba kanaru m̀d ma ben baawure u win toraru wura win gōruo, ma u win noma suema dii tenin bera gia,³⁰ a bu swaa dakio saa wəllun di mi a wāa kpa a bu suuru kua a baawure kua nge mε u sāa. Domi wunε turowa a tɔnun gōru yē. ³¹ Kpa bu nun nasia ba n sīimɔ wunen swεε sɔɔ ben wāaru kpuro sɔɔ tem mε sɔɔ, mε a ben baababa wē.

³² Tɔn tuko goo ù n na u ka nun sã yèn sō u nua wunen yīsira kpã, ma a dam bakam mɔ, ma yēro u kanaru m̀d dii te sɔɔ, ³³ a nùn swaa dakio saa wəllun di mi a wāa, kpa a nùn kua ye u nun bikiamɔ. Kpa handunian tumbu kpuro bu nun gia, kpa bu nun nasia nge mε wunen tumbu Isireliba ba nun nasie, kpa ba n yē ma wuna ba ra sã dii te sɔɔ, te na bana mini.

³⁴ A n wunen tumbu Isireliba wooda wē bu da bu ben yiberēba tabu wəri, ma ba kanaru koosima wunen mi, ba mēerima wunen gee a gɔsa, ka dii te na nun banian bera gia, ³⁵ a ben kanaru swaa dakio wəllun di kpa a bu kua dee dee.

³⁶ Bà n daa maa nun torari domi goo sari wi u ku ra tore, ma wunen m̀ru ya seewa, a bu yiberēba nɔmu sɔndia, ma ba bu mwεera ba ka da ba yoru dimɔ turukɔ ñ kun mε mi n toma, ³⁷⁻³⁸ bà n bwisika tem mi ba yoru dimɔ mi ma ba gōru gɔsia mam mam ba nun tii wē, ma ba tem meni mēerima mε a ben baaba wē, ka wuu geni ge a gɔsa ka sāa yee te na nun bania mini, bà n kanaru m̀d ba m̀d, ba nun torari, ba durum kua, ³⁹ a bu swaa dakio saa wəllun di mi a wāa kpa a bu kua dee dee, kpa a bu ben toranu kpuron suuru kua. ⁴⁰ Tē, Gusunɔ nen Yinni, a de a nɔni wukia kpa a swaa daki kana te na m̀d.

⁴¹ Yinni Gusunɔ,

a seewo a na mi a ra wēre,

wunε ka wunen woodan kpakororu,
 mi wunen dam mu ra s̄ōsire.
 A de wunen yāku kowobu ba n faaba m̄.
 Kpa be ba nun m̄m n̄wamme
 ba n nuku dobu m̄ doo n̄aru s̄.
⁴² Yinni Gusun̄,
 a ku wi a ḡsa biru kisi.
 A wunen durom yaayo
 m̄ a Dafidi wunen s̄m kowo kua.

7

S̄a yee ten wukiabu

(*I* maa m̄erio Sinambu I, 8:62-66)

¹ Sanam m̄ Salom̄ u kanaru kua u kpa, yera d̄ō u sarama w̄llun di u yāku d̄ō mwaararugii ni ka yāku ni nu tie mwa. Ma Yinni Gusun̄n yiikon girima ya dii te wukiri. ² Yāku kowobu ba n̄ kp̄a bu du Yinni Gusun̄n s̄a yer̄, domi win yiikon girima ya yiba ten mi. ³ Ye Isireliba kpuro ba d̄ō wi ka Yinni Gusun̄n yiikon girima ye wa ya sarama ya w̄a s̄a yee ten w̄ll̄, yera ba yiira ba siriru tem girari turarun w̄ll̄ te ba kua ka kpenu. Ma ba Yinni Gusun̄ siaram̄ ba m̄, Yinni Gusun̄ u s̄awa t̄n geo. Win durom mu ra n w̄awa sere ka baadommā.

⁴ Isireliba kpuro ka sina boko ba yākuu kua Yinni Gusun̄n wuswaā. ⁵ Yen d̄oma te, Salom̄ u naa kinenu n̄r̄bun suba yenda yiru (22.000) go ka yāanu n̄r̄bun suba wunaa teeru (120.000). Nge m̄ya ba ka s̄a yee te wukia. ⁶ Yāku kowobu ba ȳ ben ayen̄, ma Lefiba ba dwee yānu soom̄, ni sina boko Dafidi u dera ba kua bu ka Yinni Gusun̄ s̄a. N deema u raa bu yiire bu womu geni ko bu n̄ε, Gusun̄n durom mu ko n w̄awa sere ka baadommā. Ma yāku kowobu ba k̄bi soom̄ Isireliba kpuron wuswaā mi ba ȳ. ⁷ Salom̄ u s̄a yee ten yaaran suunu d̄erasia ye ya w̄a s̄a yee ten tii tiin wuswaā. Domi miya u yāku

dõo mwaararuginu ka siarabun yãkunu kua yèn sã yãku yee te ba kua ka sii gandu ten ayera kun tura bu ka yãku ni kpuro ko mi.

⁸ Salomõo ka Isireliba kpuro ba tão baka te diwa sere são nãoba yiru. Ma tøn dabiru ta na saa Hamatin tem kpuron di, n ka girari Egibitin daaru gian di. ⁹ São nãoba itase, ba maa menna be kpuro ba yãku yee te dæerasia ba yi nenem. Ba ye kuawa são nãoba yiru. Yen biruwa ba maa tão bakarun tii di sere são nãoba yiru. ¹⁰ Wõon suru nãoba yirusen são yenda itase sãora Salomõo u dera tãmba wura ben yenusõ. Ma ba nuku dobu m̀ durom me Gusunõ u Dafidi ka Salomõo ka sere win tãmbu Isireliba kuan sõ.

Yinni Gusunõ

u kparam Salomõo kure

(I maa mærio 1:7-12, Sinambu I, 9:1-9)

¹¹ Sanam me Salomõo u Yinni Gusunõn sãa yeru ka win tiin sina kpaaru bana u kpa, ma ye kpuro ya koorã, ye u gõru doke u ko Yinni Gusunõn sãa yerõ ka sere maa win tiin sina kpaarõ, ¹² yera Yinni Gusunõ u nùn kure wõkuru. Ma u nùn sãowa u nee, na wunen kanaru nua. Na yam mi gõsa. Miya ba ko n da man yãkunu kue. ¹³ Nà n wõllu kenua, ma gura kun maa nemõ, ñ kun me na dera twee yi tem me wukiri yi men dïanu di, ñ kun me nà n men tãmbu kãsi kãsi baranu sure, ¹⁴ saa ye são, bæe be i sãa nen tãmbu, i nen yĩsiru sãowa, ma i tii kawa i bæen daa kãsa deri, ma i man soka, kon bæe wurari wõllun di kpa n bæe bæen toranu suuru kua, kpa n bæen tem arumani wesia. ¹⁵ Saa ye são, kon bæe mæri kpa n kana ni i man koosima sãa yeru mini swaa daki. ¹⁶ Tẽ, na tu gõsa na yi nenem nen sã, ta n ka nen yĩsiru sãowa. Ten miya nen nõni ka nen gõru kpuro ko n woo. ¹⁷ Wunẽ maa Salomõo, à n sïimõ nge me wunen tundo Dafidi u sĩa, ma a m̀ ye

na nun yiire kpuro, ma a nen woodaba mem nɔɔwamme, ¹⁸ kon wunen bandun dam sire nge me na wunen tundo Dafidi nɔɔ mwɛru kua na nɛɛ, u ñ kəsire biamɔ wi u koo bandu di Isireliɔ. ¹⁹ Adama ñ n gəsira i nen woodaba deri be na bɛɛ wɛ, ma i maa da i būnu sāwa, ²⁰ kon bɛɛ wunawa nen tem di me na bɛɛ wɛ. Kpa n dii te yina te na gɔsa na yi nenem nen yīsirun sɔ mi. Kpa n de bwesenu kpuro nu tu yɛɛ. ²¹ Be ba raa ten kpāaru yɛ yellu, bā n sarɔ mi, biti koo bu mwa kpa bu bikia bu nɛɛ, mban sōna Yinni Gusunɔ u wuu geni ka dii teni kua me. ²² Kpa bu wisi bu nɛɛ, ba Gusunɔ ben baababan Yinni deriwa, wi, wi u bu yarama Egibitin di ma ba da ba būnu yiiramme ba sāmɔ. Yen sōna u dera wahala yeni kpuro ya bu deema.

8

Ye Salomɔɔ u maa kua

(I maa mɛerio Sinambu I, 9:10-28)

¹ Wɔɔ yendun baa sɔɔra Salomɔɔ u Yinni Gusunɔn sāa yeru ka sere maa win tiin sina kpaaru bana u kpa. ² U maa wuu si Huramu u nùn kā sɔnwa. Ma u dera Isireliba ba sina mi.

³ Salomɔɔ u Hamati wɔri ye ya wāa Soban bera gia, ma u ye mwa. ⁴ U tem mi gāanu ku ra kpin wuu ge ba mɔ Tadamɔri bana ka sere maa Hamatin wuu sìn mi ba ko n da win dīanu bere. ⁵ U Bɛti Horoni ye ya wāa gunguru wɔllɔ ka ye ya wāa wɔwɔɔ bana. Wuu si, su gbāranu ka gamboba mɔ, ka maa yen sɛretinu. ⁶ U maa wuu ge ba mɔ Balati bana ka wuu sìn mi u ko n da win dīanu bere. Ma u sin gasu sɔɔ win tabu kɛkɛ yi dumi gawe berua ka maasɔbu. Ye Salomɔɔn gɔru ga kī, yera u bana Yerusalemɔɔ ka Libaniɔ, ka sere wuu si u mɔ sɔɔ.

⁷ Tɔn be ba tie Hɛtiba sɔɔ, ka Amɔreba sɔɔ, ka Feresiba sɔɔ, ka Hefiba sɔɔ, ka Yebusiba sɔɔ, be, be ba ñ sāa Isireliba, ⁸ ben bibun bwese te ta seewa ben biru, tera Salomɔɔ u yoo sɔma koosia sere ka gisɔn gisɔ. ⁹ Salomɔɔ

u ñ Isireliban goo yoo sɔmburu koosie. Be, ba sãawa win tabu kowobu ka wirugibu, ka tabu sinambu, ka tabu keke yi dumi gawen kparobu. ¹⁰ Wirugii be Salomɔɔ u gɔsa bu ka win tɔmbu kpara sɔmbu te sɔɔ, ben geera sãawa goobu ka weeraakuru (250).

¹¹ Salomɔɔ u dera win kurɔ wi u sãa Egibiti sunɔn bii u yara Dafidin yenun di ge u bana. U nɛɛ, win kurɔ kun sinamɔ Dafidi Isireliban sina bokon yenuɔ. Domi mi ba woodan kpakororu doke, yam mi, mu kuawa mi yam dɛeram.

¹² Yera Salomɔɔ u yãku dɔɔ mwaararuginu kua yãku yee ten wɔllɔ te u bana Yinni Gusunɔn sãa yerun wuswaaɔ. ¹³ U ra yãkunu ko nge mɛ Mɔwisin wooda ya gerua tɔɔ baateren sɔ, ka suru kpaon sɔ, ka tɔɔ wɛɛrarugiru sɔ ka tɔɔ bakanu ita yenin sɔ ni ba ra ko wɔɔ tia sɔɔ. Niya pɛɛ ye ba ku ra seeyatia doken tɔɔ bakaru, ka duurubun tɔɔ bakaru, ka sere maa Kunun tɔɔ bakaru. ¹⁴ U yãku kowobu yi wuu wuuka nge mɛ win tundo Dafidi u raa kua. Yãku kowo ben baawure ka win sɔmburu. Lefiba ka maa ben sɔmburu. Bera ba ra n Yinni Gusunɔ siaramɔ tɔɔ baatere kpa bu maa yãku kowobu somi ben sɔma sɔɔ. Ma ba kɔnnɔsun kɔsɔbu yi yi wuu wuuka. ¹⁵ Ba ñ sina bokon wooda sare ye u yi yãku kowobu ka Lefiban sɔ ka sere maa arumani beru yerun sɔ.

¹⁶ Nge mɛya ba ka sãa yee ten sɔmbu te kpuro kpara saa ten torubun di sere ba da ba ka tu wiru go. Nge mɛya ba ka dii te bana ba kpa.

¹⁷ Yen biru Salomɔɔ u da ɛsioni Gebɛɛɔ ka Elɔtuɔ. Wuu si, su wãawa nim wɔkun bɔkuɔ Edɔmun temɔ. ¹⁸ Huramu u dera win sɔm kowo be ba nim yɛ ba ka Salomɔɔ goo nimkusu daawa. Ma ba da Ofiriɔ ka Salomɔɔn sɔm kowobu sannu. Min diya ba ka sina boko Salomɔɔ wuran tɔnnu wɔkura ita naawa.

9

Seban sunə tən kurə

u Saloməw məerim da

(I maa məerio Sinambu I, 10:1-13)

¹ Saa yè səw Seban sunə tən kurə u nua ma Yinni Gusunə u dera Saloməw u yīsiru yara, yera u da u ka Saloməwən bwisi yin saka məeri kpa u nùn gāa dabinu bikia. U tura Yerusalemuə, ka win sina bwāa dabinu be ba nùn swīi, ka yooyoo si su turare ka wura dabinu səwə, ka kpee gobiginu. Ye u tura Saloməwən mi, ma u gerua kpuro ye ya wāa win gōruə. ² Ma Saloməw u nùn wisa kpuro ye u bikia. Yen gaa kun nùn wisibu sēsie. ³ Ye kurə wi, u Saloməwən bwisi yi kpuro wa, ka dii te u bana ⁴ ka dīa ni u ra di, ka win bwāabun wāa yeru, ka win səm kowobun yāa ni ba ra doke bu ka nùn nəəri, ka sere be ba ra nùn tam dokeye nəraəginu, ka yāku ni u ra ko diru mi u ra Yinni Gusunə sã, ⁵ ye kpuro ya nùn bitu mwa sere u wom mwε. Ma u sina boko Saloməw səwə u nəε, wunen dam ka wunen bwisin baaru ye na nua saa nen tem di, ye kpuro geema. ⁶ Adama na n̄ daa gari yi naane kue sere na ka tunuma mini. Wee nen nani yi ye kpuro wa. Ka gem, ye na wa mini, ba n̄ daa man yen bənu səwə. Wunen bwisi ka wunen dukia ya kpā n kere nge mə wunen yīsira yara. ⁷ Doo nəərugiba wunen tambu ka wunen səm kowo be ba nun nəərimə saa baayere. Ma ba wunen bwisi yin gari swaa daki. ⁸ Na Gusunə wunen Yinni siara wi u nun durom kua u nun swīi Isireliban sina gəna wəllə. U bu kīwa sere ka baadommaə. Yen sōna u nun kua ben sunə a n da ka bu sirie dee dee.

⁹ Ma u sina boko wura kā tənnu ita ka bənu, ka maa turare ka kpee gobiginu. Saloməw kun maa turare waare gam gum di ya n kpāaru nə mə.

¹⁰ Huramun səm kowobu ka Saloməwəgii be ba ka wura naamə Ofirin di, beya ba maa ka dāa gea ye ba mə santali

ka kpee gobiginu naamə. ¹¹ Ma sina boko u ka dāa ye yəətii kua sāa yerə ka sere maa win tiin dirə. Dāa yera u maa ka wom kowobun mərəkunu ka ben guunu kua. Dāa yen bwesera kun saara mə. Meya ba ñ maa yen bweseru waare Yudan temə.

¹² Saloməw u sunə tən kurə wi wē kpuro ye u bikia. U nùn kēru kāwa n kere ye u ka na. Yen biru, ma kurə wi, u gəsira u wura win temə ka win bwāabu.

Saloməwən dukia

(*I maa mēerio Sinambu I, 10:14-29*)

¹³ Wura ye Saloməw u ra wa wəw ka wəw ya sāawa tənnu yendu. ¹⁴ Ye baasi, u ra maa wura ka sii geesu mwe tenkuban mi ka maa sinam be u ka arukawani bəkuan mi, ka sere maa win tem beri berikan wirugibun mi.

¹⁵⁻¹⁶ U dera ba tere bakanu goobu (200) ka tere piiminu gooba wunəbu (300) kua ka wura. Tere baka nin teerun bunum mu sāawa kilo nəba tia. Ma piimii nin teerun bunum mu maa sāa kilo ita. Ma u tere ni doke diru garu səw te ba sokumə Libanin dāa səw, win sina kpaarə.

¹⁷ Yera u maa sina kitaru kua ka suunu donnu, ma u tu wura gean tii pote. ¹⁸ Sina kita te, ta yəətia məwa naa dabusanu nəba tia. Ma ba ten naa sənditia kua ka wura. Ma ta nəm sənditia mə yēsi yēsika. Yen baayeren bəkuəra ba gbee sunən weenasia kua ya yə, tia nəm dwarə, tia maa nəm geuə. ¹⁹ Ma ba maa gbee sinan sin weenasisu kua wəkura yiru ba doke tia tia yəətia yen naa dabusaru baateren yēsi yēsikaə. Nəba tia ya wāa nəm dwarə, nəba tia maa wāa nəm geuə. Sunə goo maa sari wi ba maa kita ten bweseru kuare.

²⁰ Saloməwən nəri kpuro yi sāawa wura gea ka sere maa win gbēa ye u ra ka di win sina kpaarə te ba sokumə Libanin dāa səw. Gāanu ganu sari mi ni ba kua ka sii geesu, domi win waati ye səw, ba ñ sii geesu garisi gāanu.

²¹ Yèn sǎ Huramun sǎm kowobu ba ka Salomǎon goo nimkusu tenkuru mǎ su ra n naamǎ wǎo ita ka wǎo ita saa tontonden di, su n wuraba ka sii geesu sǎowa ka suunu donnu, ka wǎnnu ka gunǎ burasu.

²² Salomǎo u sinam be ba wǎa dunia sǎo kpuro bwisi ka dukia kere. ²³ Sinambu kpuro ba ra n kasuwa bu win gari nǎ win bwisi yi Yinni Gusunǎ u nùn kǎn sǎ. ²⁴ Wǎo baagere, ben baawure u ra ka nùn kǎru naawewa. Gabu sii geesu, gabu wura, gabu yabenu, gabu tabu yǎnu, gabu turare, gabu maa dumi ka ketekunu.

²⁵ Mǎ Salomǎo u tabu kekeba kasu yi dumi gawe ka maasǎbu. U dum gǎnu kua nǎrǎbun suba nne (4.000). Maasǎ be, ba maa sǎa nǎrǎbun suba wǎkura yiru (12.000). Ma u bu yi yi wuu marosǎ, mi win tabu kekeba ba wǎa ka sere maa Yerusalemuǎ mi win tii u wǎa. ²⁶ Sinam be ba wǎa saa daa te ba mǎ Efaratin di sere n ka girari Filisitiban temǎ, n ka da Egibitin daarǎ, Salomǎowa u be kpuro mǎ. ²⁷ Ma u dera sii geesu koorǎ Yerusalemu mi nge kpenu. Meya u maa dera dǎa gea ye ba mǎ sǎduru ya dabia nge yakasun dǎa ye ba mǎ sikamǎre ye ya ra n wǎa Sefalan wǎwǎo. ²⁸ Salomǎo u tenkuba mǎ be ba ra nùn dumi dwem daawe Egibitiǎ ka sere maa tem baamaǎ.

Salomǎon gǎo

(I maa mǎerio Sinambu I, 11:41-43)

²⁹ Salomǎon kookoo si u kua, gbiikisu ka dǎakisui, si kpuron garin sukum yorua Gusunǎn sǎmǎ Natanin tireru sǎo, ka Gusunǎn sǎmǎ Akiya, Silogiin tireru sǎo, ka sere maa Gusunǎn sǎmǎ Yedon kǎsinun tireru sǎo. Yedo wiya u Yeroboamu, Nǎbatin bii, Isireliban sina bokon wǎarun faagi yorua. ³⁰ Salomǎo u bandu diwa wǎo weeru Isireliba kpuron wǎllo Yerusalemuǎ. ³¹ Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win tundo Dafidin wuuǎ. Ma win bii Roboamu u bandu kǎsire kua.

YUDAN SINAMBUN GARI

10

Isireliban banda

*b*onu kua yiru

(*I*maa mεerio Sinambu I, 12:1-15)

¹ Roboamu u da Sikemuə. Domi Isireliba kpuruwa ba da mi bu ka nùn ko sunə. ² N deema Yeroboamu, Nebatin bii, u raa kpikiru sua Saloməən sō u da u wāa Egibitiə. Sanam me u nua Roboamu u bandu di, yera u gəsirama Egibiti min di. ³ Yera ba nùn səmə gəria ba nεε, u na. Ye u tunuma, yera wi ka Isireliban bwese keri wəkuru ba menna ba da ba Roboamu sōwa ba nεε, ⁴ wunen tundo u sun yoo səma koosia, ma ya sun bunie nge keten sugu. Adama wune a sun tu kawo kpa su nun swii.

⁵ Ma u bu sōwa u nεε, i gina doo. N n kua sō ita kpa i wurama.

Ma tən be, ba doona. ⁶ Yera Roboamu u Isireliban bukurobu menna win mi, be ba ra raa win tundo Saloməə bwisi kē. Ma u bu bikia u nεε, bwisi yirə i man kēmə n tən be sō.

⁷ Ma ba nùn wisa ba nεε, à n wura saa gisən di, a tən be nəəri kpa a ko ye ba nun bikia, kpa a bu wisi ka kīru, ba ko n sāawa wunen tambu sere ka baadommaə.

⁸ Adama Roboamu wi, u n bukuro ben gari wure. Win saarasi ka be u biru di sannu, bera u bwisi bikia. ⁹ U bu sōwa u nεε, bwisi yirə i man kēmə n ka tən be wisi be ba nεε, n bu yoo səma kawo ye nen tundo u raa bu koosia.

¹⁰ Yera ba nùn wisa ba nεε, a bu sōwə a nεε, wunen niki bii piibu ga wunen tondon pəra bəurum kere. ¹¹ Wunen tundo u raa bu yoo səma koosia. Meya kaa maa tu sosi. Wunen tundo u raa bu sεyasia ka yii sennu. Meya kaa maa bu sεyasia ka som kpaki.

¹² Yera Yeroboamu ka tən be kpuro ba na Roboamun mi sōo itase te, nge me u raa gerua. ¹³ Roboamu u tən be wisa ka dam. U n̄ bukuro ben gari yi garisi gāanu. ¹⁴ Adama win saarasi ben bwisiya u ka sōmburu kua, ma u n̄e, n̄en tundo u raa b̄e yoo sōma koosia. Adama t̄ē, negira ta koo kera. U raa b̄e s̄eeyasia ka yii sennu. Adama n̄e, som kpakiya kon ka b̄e s̄eeyasia.

¹⁵ Nge m̄eya Roboamu u yina u tən begii swaa daki, domi Yinni Gusunōwa u dera n̄ koorā me, kpa win gari yi ka koorā yi u raa Yeroboamu, N̄ebatin bii sōōwa saa Akiya, Silogiin n̄ōn di.

Roboamu

u kua Yudaban sunō
(*I maa m̄erio Sinambu I, 12:16-25*)

¹⁶ Ye Isireliba kpuro ba wa ma sina boko u n̄ ben gere swaa daki, yera ba n̄n sōōwa ba n̄e, mba n̄ sun m̄ōsine b̄es̄e ka Dafidi, Isain bii. Sa n̄ maa b̄ōnu gaa m̄ō ka wi.

B̄es̄e Isireliba i de su ḡōsira
su wura b̄es̄en ȳenusō.

Wun̄e Roboamu,
a wun̄en bwes̄erun wunanō koowo.

Ma Isireli be, ba ḡōsira ba wura ben ȳenusō. ¹⁷ Ma Roboamu u kua Yudaba t̄ōnan sunō. ¹⁸ Saa ye s̄ōra u Hadoramu ḡōra Isireliban mi, wi u ra bu kpare bu ka w̄ō ḡōbi m̄wa. Ma ba n̄n kp̄enu kasuka ba ḡō. Yera n̄ dera Roboamun tii u win tabu k̄ek̄e w̄ōri fuuku fuuku u da Yerusalemō. ¹⁹ Nge m̄eya Isireliban bwese ker̄i w̄oku te, ta ka Dafidin ȳenugibu karana sere ka ḡisō.

11

¹ Saa ȳe s̄ō Roboamu u tunuma Yerusalemō, yera u Yudaba ka B̄enyam̄ēba kpuro m̄enna, ma u be s̄ō tabu

durə damgibu nərəbun suba wunəbu ka wene (180.000) gəsa bu da bu Isireliban bwese keru wəku te wəri kpa bu ban te wərama bu nūn wesia. ² Adama Gusunə u ka win səmə Semaya gari kua u nē, ³ a Roboamu, Saloməən bii, Yudaban sunə ka Yudaba ka Benyamēeba kpuro səwə a nē, ⁴ wee ye nē, Yinni Gusunə na gerua. Na nē, bu ku raa da bu ka ben mero bisibu Isireliba tabu ko. Ben baawure u gəsiro win yenuə. Domi yeni ya nawa saa nən min di.

Ma ba Yinni Gusunən gere wura, ba gəsira ba wura ben yenusə.

Roboamu

u wusu gbāranu banisi

⁵ Roboamu u da u sina Yerusalemə. Ma u Yudan wusu gbāranu banisi. ⁶ U Betelehemu bana, ka Etamu ka Tekoa ⁷ ka Beti Suri ka Soko ka Adulamu ⁸ ka Gati ka Maresa ka Sifu ⁹ ka Adoraimu ka Lakisi ka Aseka ¹⁰ ka Sorea ka Ayaloni ka Heboroni. Wuu si, su wāawa Yudan temə ka Benyamēen temə. Ma u su tāsisa. ¹¹ U su gbāranu toosi, ma u tabu sinambu yi yi mi. Ma u dia kua mi ba ko n da dīanu ka gum ka tam bere. ¹² U wuu sin baagere səw terenu ka yaasi yi. Ma u su tāsisa. Ma Yudaba ka Benyamēeba ba ka nūn yōra.

Yāku kowobu ka Lefiba

ba wura Roboamun mi gia

¹³ Yāku kowobu ka Lefi be ba wāa Isireliban tem səw kpuro, ba seewa ben wāa yerun di ba na Roboamun mi. ¹⁴ Lefiba ba ben wāa yenu deri ma ba na Yudaə ka Yerusalemə yèn s̄ Yeroboamu ka win bibu ba bu yinari bu ben yāku kowo səma ko. ¹⁵ Yeroboamu u yāku kowobu yi yi win bwāarokunun s̄, ni u kua nu ka boo kinenu ka keteba weene. ¹⁶ Isireli be ba tie ba Yinni Gusunən s̄arun kīru mə, ba Lefiba swī Yerusalemə bu ka Gusunə ben baababan Yinni yākuru kua. ¹⁷ Ma ba Yudan bandun dam

sire, ba Roboamu, Saloməon bii tāsisia wōo ita. Wōo ita ye səara ba sīa Dafidi ka Saloməon yira səə.

Roboamun bweseru

¹⁸ Roboamu u Mahalati sua kurə. Mahalatin tundon yīsira Yeriməti, Dafidin bii. Win meron yīsira Abihaili, Eliabun bii, Isain debubu. ¹⁹ Mahalati wi, u bii tən durəbu mara. Bera Yeusi ka Semaria ka Sahamu. ²⁰ Mahalatin biru, u Maaka sua kurə. Maaka wi, u sāawa Abusaləmun bii. Ma u Roboamu Abia ka Atai marua ka maa Sisa ka Selomiti. ²¹ Roboamu u Maaka kī too n kere win kurə be ba tie. Domi kurəbu yəndu yiru sariwa u sue yenuə ma u maa kurə tanəbu mə wata təəwə. Bii tən durəbu tēna yiru sariwa u mara. Bii tən kurəbu maa wata. ²² Roboamu u Abia, Maakan bii yerumaru wē. Ma u nūn kua win maabu ka win wənəbun guro guro. Domi u kī u nūn ko sunə. ²³ Yen biru, u win bii be ba tie yarinasia ka bwisi. U dera ba da ba wāa Yudaba ka Benyaməen wuu gbāranugisu səə. U bu dīanu wē nu kpā. Ma u maa bu kurə dabinu sua.

12

Egibitin sunə Sisaki

u Yudaba wəri

(I maa mēerio Sinambu I, 14:25-28)

¹ Ye Roboamu u wa ma win banda dam kua, u tāsā, yera u Yinni Gusunəon woodaba deri. Ma Isireliba kpuro ba maa win yira swīi. ² Roboamun bandun wōo nəəbuse səara Sisaki, Egibitin sunə u Yerusalemu wəri. Domi Roboamu ka wigibu ba Yinni Gusunə torari. ³ Sisaki wi, u tabu kekeba mōwa nəəbu ka goobu (1.200), maasəbu maa nəəbun suba wata (60.000). Ma u na saa Egibitin di ka tən dabi dabinu. Bera Libigibu ka Sukigibu ka Etiopigibu. ⁴ Ma u Yudan wuu gbāranugisu mwēera sere n ka girari Yerusalemuə. ⁵ Yera Gusunəon səmə Semaya

u da u Roboamu deema ka Yudaban tabu sinambu be ba duki sua sanam me Sisaki u wee. Ma u bu sãowa u nee, wee ye Yinni Gusunã u gerua. U nee, i nùn deri. Wee u koo maa been tii deri, kpa u bee beri Sisakin nõmuõ.

⁶ Isireliban tabu sinambu ka ben sina bokon tii, ba ben toranu wura ba nee, Yinni Gusunã u sãawa gemgii.

⁷ Ye Yinni Gusunã u wa ba tii kawa, yera u Semaya sãowa u nee, wee ba tii kawa. Yen sã, na ñ maa bu kpeerasiamõ. Na ñ teemõ n ka bu somiru na. Na ñ derimõ Sisaki u maa Yerusalemu wõri nen mårun sã. ⁸ Adama ba koo ko Sisakin yobu kpa bu gia ma nen yinniru ka handunian sinambun yinniru nu ñ tia.

⁹ Sisaki, Egibitin sina boko u da u Yerusalemu wõri ma u Yinni Gusunõn sãa yeru ka sina bokon dirun arumani gura. Ye kpurowa u sua. U maa terenu gura ni Salomõ u kua ka wura. ¹⁰ Ma Roboamu u teere nin kãsire kua ka sii gandu. Ma u nu sina kpaarun kãnnõn kãsobun wirugibu nõmu sãndia. ¹¹ Mẽn nõõ sina boko u gesi dõõ Yinni Gusunõn sãa yerõ, kãnnõ kãso be, ba ra newa bu nu sua. Yen biru, kpa bu maa ka nu wura bu yi ben dirõ.

¹² Mõru ye Yinni Gusunã u raa ka Roboamu sãa ya sure yèn sã u tii kawa. Ma u ñ dere bu nùn kam koosia mam mam. Ma u dera gãa geenu tiara Yudaõ.

Roboamun bandun kpeeru

(I maa meerio Sinambu I, 14:21-24,29-31)

¹³ Roboamu u mõwa wõõ weeru ka tia sanam me u bandu di Yerusalemuõ. Ma u win bandun dam sire. U kuawa wõõ wækura nõõbu ka yiru bandu sãõ Yerusalemu mi. N deema wuu gera Yinni Gusunã u gõsa Isireliba kpuron sã ga n ka win yĩsiru sãõwa. Roboamu win meron yĩsira Naama, wi u sãa Amõni. ¹⁴ Kõsa u kua, domi u ñ Yinni Gusunã kasu ka win gõru kpuro.

¹⁵ Roboamun kookoo si u kua, gbiikisu ka dãakisu, ye kpuron gari yi yorua Gusunõn sãmõbu Semaya ka Idon

tirenu sɔɔ. Tire ni sɔɔra ba ben yīsa yorua nge me ba ka swīine. Roboamu ka Yeroboamu ba ra n tabu mɔwa baadomma. ¹⁶ Roboamu u kpuna u gu, ma ba nūn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Abia u bandu kɔsire kua.

13

Abia u bandu di Yudaɔ

(I maa mɛerio Sinambu I, 15:1-8)

¹ Yeroboamun bandun wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka itase sɔɔra Abia u bandu di Yudaɔ. ² U bandu diwa wɔɔ ita Yerusalemuɔ. Win meron yīsira Maaka, Urieli, Gibeagiin bii.

Abia ka Yeroboamu ba tabu kuawa ben wāaru kpuro sɔɔ. ³ Abia u tabu kowo damgibu sua nɔrɔɔbun suba nɛeru (400.000) u ka Yeroboamu wɔri. Ma Yeroboamu u maa tabu durɔ damgibu sua nɔrɔɔbun suba nɛne (800.000) u bu sure. ⁴ Yera Abia u seewa u nɔɔgiru sua saa guu te ba mɔ Semaraimun di. Guu te, ta sāawa Efaraimun guurun bee tia. U nɛɛ, Yeroboamu, wune ka Isireliba, i man swaa dakio i nɔ. ⁵ I ñ yɛ ma Dafidi ka win bibun bwesera Gusunɔ Isireliban Yinni u bandu wɛ Isireliba kpuro sɔɔ? U maa nɛɛ, u ñ arukawani ye kusiamɔ. ⁶ Adama Yeroboamu, Nɛbatin bii, Salomɔɔ, Dafidin biin sɔm kowo u win yinni seesi. ⁷ N deema garu koo saribara ba menna ba na wi Yeroboamun mi. Ma ba Roboamu kamia. Roboamu u sāawa aluwaasi. U ku ra gāanu ko ka toro sindu. Ma u kpuna u yōra dim dim ben wuswaaɔ. ⁸ Tɛ, i tamaa i ko i ka ban te yina te Yinni Gusunɔ u Dafidin bibun bweseru nɔɔ mwɛeru kua. Geema i dabi too. Ma i keten bwāarokunu mɔ ni Yeroboamu u bɛɛ kua ka wura nu n sāa bɛɛn yinnibu. ⁹ Ma i Yinni Gusunɔn yāku kowobu Aronin bibu ka sere Lefiba yina. Ma i tii yāku kowo kpaobu kua nge bwese tukunu. Wi u gesi seewa u ka naa kpema ka yā kinɛnu nɔɔba yiru na, wiya ba ra ko bwāaroku

nin yāku kowo, ni, ni nu ñ sãa Gusunō. ¹⁰ Adama beɛe Yudaba, Gusunōwa u sãa beɛen Yinni. Sa ñ maa nùn deri. Yāku kowobu Aronin bweseru ka Lefiba, bera ba win sōma mō. ¹¹ Sa ra Yinni Gusunō tōō baateren yāku dōō mwaararuginu kue bururu ka yoka. Sa ra nùn turare dōō dokeye kpa su nùn pēε yīya tabulu dēera yen wōllō. Mēya sa ra maa fitlanu sōre yoka baayere dabu wuraguu gen wōllō. Beɛe, sa nùn mēm nōowammε. Adama beε i nùn deri. ¹² Mēya Gusunō ka win yāku kowobu ba wāa ka beɛe. Ba sun swaa gbīiye. Mēya sa kōbi mō yìn swīi yi dam mō. Sa ko beε yi swee. Beε Isireliba, i ku ka Gusunō beɛen baababan Yinni tabu ko. Domi i ñ kamiamō.

¹³ Yera Yeroboamu u dera win tōn be ba kukua Yudaban biruō ba yarima ba Yuda be wōri. N deema Yeroboamun tabu kowobu gabu ba wāa Yudaban wuswaaō. Nge mēya n kua ba ka bu suunu doke. ¹⁴ Ye Yudaba ba sīira, yera ba wa ma ba koo tabu kowa biruō ka wuswaaō. Ma ba nōogiru sua ba Yinni Gusunō somiru kana. Sanam mε, yāku kowobu ba kōbi soomō, ¹⁵ yera Yudaba kpuro ba tabun kuuki wura. Ma Yinni Gusunō u Yeroboamu ka wigibu wōri Abia ka Yudaban wuswaaō. ¹⁶ Isireliba ba duki yakikira adama Gusunō u bu bēri Yudaban nōmaa. ¹⁷ Ma Abia ka win tōmbu ba Isireliba kamia. Isireli be sōō, tōmbu nōrōbun suba nēera wunōbuwa (500.000) ba wōruka ba gu. ¹⁸ Isireliba ba sekuru wa dōma te. Ma Yudaba ba nasara sua. Domi Gusunō ben baababan Yinniwa ba tāsā. ¹⁹ Abia u Yeroboamu naa gira, ma u nùn wuu sini mwaari, Beteli ka yen baru kpaanu ka Yesana ka yen baru kpaanu ka Eforoni ka yen baru kpaanu.

²⁰ Yeroboamun dam kpuro mu kpa Abian waati ye sōō. Ma Yinni Gusunō u dera u gu. ²¹ Yen biru, Abia u win bandun dam sire. U kurōbu sua wōkura nne. Ma u bii tōn durōbu yenda yiru mara ka bii tōn kurōbu wōkura nōōbu ka tia.

²² Ye Abia u kuan sukum ka ye u gerua, ya yorua Gusunən səmə Idon tureru səə. ²³ Abia u kpuna u gu, ma ba nùn sikua win baababan sikaə, Dafidin wuuə. Ma win bii Asa u bandu kəsire kua.

Asa u bandu di Yudaə

(I maa məerio Sinambu I, 15:9-11)

Ma bəri yenda dua tem mə səə sere wəə wəkuru.

14

¹ Asa u sīa dee dee Gusunə win Yinnin wuswaaə. ² U būu yāku yenu ka gungunu ka bwāarokunu kəsuka. ³ U Yudaba səəwa u nəe, bu Gusunə ben baababan Yinni kasuo, kpa bu win yiirebu ka win woodaba mem nəəwa. ⁴ U bwāaroku ka gungunu mi ba ra būnu sā kpuro kəsuka. Ma win banda wāa bəri yendu səə. ⁵ U dera ba wuu gbāranugisu seeya. Win bandu səə, tabu sari. Bəri yenda ta wāa, domi Yinni Gusunə u dera u wēra. ⁶ Asa u maa Yudaba səəwa u nəe, su wuu si səme su si gbāranu ka kəsu yenu toosi kpa su sin kənnəsun gamboba kəkərəba doke, domi tem mə, mu sāawa bəseɡim. Meya sa Gusunə bəsen Yinni kasu ma u sun wērabu wē beri berika kpuro.

Ma ba kpīa ba wuu si sənwa.

⁷ Asa u tabu kowobu nərəbun suba gooba wunəbu (300.000) mə Yudaba səə be ba tərənu ka yaasi mə. Bənyaməeba səə maa, təmbu nərəbun suba goobu ka wənə (280.000) be ba tərənu neni ma ba tən toobu yē. Be kpuro ba sāawa tabu durə damgibu. ⁸ Yera Seraki, Etiopigii u Yudaba wərim wee. Ma u tunuma Maresəə ka win tabu kowobu nərəbun suba nərəbu (1.000.000), ka tabu kəkə yi dumi gawe gooba wunəbu (300). ⁹ Ma Asa u seema u ka nùn yinna wəwa ye ba mə Sefataə, Maresan bəkuə. ¹⁰ Ma Asa u Gusunə win Yinni kana u nəe, Yinni Gusunə, wunə turowa kaa kpī a damgii n̄ kun mə dam sarirugii somiru na. Yen s̄, a na a sun somi. Domi wunə

səəra sa tāsā. Məya ka wunen yīsira sa ka tən dabi teni wərim na. Gusunə bəsen Yinni, a ku de tōnu u nasara wa wunen wəllə.

¹¹ Ma Yinni Gusunə u dera Asa ka Yudaba ba Etiopigibu kamia, ba duki yarina Yudaban wuswaan di. ¹² Ma Asa ka wigibu ba bu naa gira sere Geraə. Ma Etiopigii be, ba wəruka ba gu. Domi Yinni Gusunə ka win tabu kowoba ba Etiopigii be kam koosia. Yen dāma te, Yudaba ba yānu gurawa too. ¹³ Asa ka win təmbu ba wuu si su wāa Geraə wəri ba kəsuka. Ma ba dukia baka gura. Domi sin təmba Yinni Gusunən bərum kua ba nanda. ¹⁴ Ba be ba yaa sabenu kōsun kuu bekunuginu kasuka. Ma ba yāanu ka yooyoosu mwēera dabi dabinu. Yen biru, ba gəsira ba wura Yerusalemuə.

15

Asa u būu sāaru yina

(I maa mēerio Sinambu I, 15:12-15)

¹ Yinni Gusunə u dera win Hunde u Asaria, Odədin bii yəəwa. ² Ma u da Asan wuswaəə u nūn səəwa u nəe, Asa, wunə ka Yudaba, ka Benyamēeba, i swaa dakio i nə. Yinni Gusunə u wāa ka bēe, ì n ka nūn yōra. Ì n nūn kasu, i ko i nūn wa. Adama ì n nūn deri, u koo maa bēe deri. ³ N deema saa ye səə, Isireliba ba Yinni Gusunə deri. Ba ñ yāku kowobu mə be ba koo bu Yinni Gusunən woodaba səəsi. Məya ba ñ maa Gusunən wooda gaa mə. ⁴ Adama ben nuku sankiranu səə, ba gəsirama Gusunə ben Yinnin mi ba nūn kasu. Ma u tii bu səəsi. ⁵ Waati ye səə, be ba dumə ka be ba yarimə ba ñ bəri yendu mə. Domi tabu wāawa tem kpuro səə. ⁶ Tabu wāa bwesenu səə ka wusu səə. Domi Gusunəwa u bu wahala dabi ni suremə. ⁷ Yen sō tē, i yōro dim dim, kpa i ku mwia kpana. Domi i ko i bēen kookoosun are wa i mwa.

⁸ Ye Asa u Gusunən səmə Asaria, Odədin biin gari yi nua, yera u dam wa ma u būu ni nu wāa Yudan tem səə ka Benyaməen tem səə kpuro kpeerasia ka sere maa ni nu wāa wuu si ba mwēera səə Efaraimun guurə. Ma u Yinni Gusunən yāku yeru seeya te ta ra n wāa sāa yerun wuswaaə. ⁹ Ma u Yudaba kpuro menna ka Benyaməeba ka Efaraimuba ka Manaseba ka sere Siməba, be, be ba wurama win mi Yudaə. Domi Isireliba dabira ta wurama Yudaə yèn sō ba wa ma Gusunə, Asan Yinni u ka nūn wāa. ¹⁰ Ma ba menna Yerusalemuə wōən suru itase səə. N deema Asan bandun wōə wəkura nəobuse səəra mi. ¹¹ Yen tōə te, arumani ye ba gura səə, kete nata ka wunəbu (700) ka yāanu nərəbun suba nəəba yiruwa (7.000) ba ka Yinni Gusunə yākunu kua. ¹² Ba nəə mwēeru kua ma ba koo Gusunə ben baababan Yinni kasuwa ka ben gōru kpuro, ka ben bwēra kpuro. ¹³ Ben wi u yina u Gusunə Isireliban Yinni kasu, ba koo yēro gowa, baa ū n sāan na bukuro n̄ kun mē bii, tən durə n̄ kun mē tən kurə. ¹⁴ Ma ba bōri yi wuramə ka dam Yinni Gusunən wuswaaə, ma ba nuku doḅun kuuki m̄ə ba kəbi ka guunu soosimə. ¹⁵ Ma Yudaba kpuro ba nuku doḅu kua ben nəə mwē te ba kuan sō. Domi ba tu kuawa ka ben gōru kpuro. Ma ba Yinni Gusunə kasu ka ben gōru kpuro. Ma u bu tii sōəsi, u bu wērabu wē beri berika.

¹⁶ Asa u mam Maaka win mero yara bandun di. Domi u bwāaroku kua Asitaaten sō. Ma Asa u gu kəsuka muku muku u dōə meni wəwəə ye ba m̄ə Sedoroni. ¹⁷ Adama Asa u n̄ kpīa u gungunu mi ba ra būnu sā kpuro kpeerasie baa mē u tii Gusunə wē mam mam win wāaru kpuro səə. ¹⁸ Wi ka win tundo ba sii geesu ka wura ka gāa bwese bweseka yi Yinni Gusunən sō. Ma u ye kpuro sua u ka da Yinni Gusunən sāa yerə.

¹⁹ Ma tabu yōra saa ye səə, sere n ka kua Asan bandun wōə tēna ka nəobuse səə.

16

Asa u ka Basa,

Isireliban sina boko tabu kua

(*I maa mæerio Sinambu I, 15:16-22*)

¹ Asan bandun wōō tēna ka nōba tiase sōō, yera Basa, Isireliban sina boko u Yudaba tabu wōrima. Ma u Rama gbāraru toosi u ka Asan tōmbu Yudaba yinari bu du bu yari. ² Yera Asa u sii geesu ka wura yarama Yinni Gusunōn arumani beru yerun di ka maa sina bokon arumani beru yerun di. Ma u ka ye kpuro gōra Sirin sina boko Beni Hadadin mi, wi u wāa Damasiō. ³ U nēē, u de bu arukawani bōke nge mē ben baababa ba raa bōkua. Wee u nūn sii geesu ka wura mōrisiamme. Yen sōō, u de u win arukawani kusia ye wi ka Basa Isireliban sina boko ba bōkua, kpa Basa u wa u wi, Asa deri. ⁴ Ma Beni Hadadi u Asan gari yi wura. Ma u win tabu sinambu gōra bu Isireliban wusu wōri. Ma ba Iyoni wōri ka Danu ka Abeli Maimu ka sere maa Nefitalin wuu sìn mi ba ra dīanu bere. ⁵ Sanam mē Basa u ye nua, yera u win sōmburu yōrasia u Raman bana ye deri. ⁶ Ma Asa u dera Yudaba ba kpenu ka dāa ye Basa u raa ka Rama banimō mi gura. Ma ba ka ye Geba ka Misipa bana.

Asa u Gusunōn sōmō Hanani

pirisōm doke

⁷ Saa ye sōōra, Gusunōn sōmō Hanani u da u Asa Yudaban sina boko deema u nēē, yēn sōō a wunen naanē doke Sirin sina boko sōō, n ñ mō Gusunō wunen Yinni sōō, yen sōō, Sirin sina bokon tabu kowobu ba koo nun kisirari. ⁸ Etiōpigibu ka Libigibu ba tabu kowo dabi dabinu mō ka tabu kēkē dabi dabinu yi dumi gawe, ka sere maa maasōbu. Ka mē, Yinni Gusunō u nun bu nōmu beria yēn sōō a nūn naanē kua. ⁹ Domi Yinni Gusunō u kpuro mēera handunia ye sōō u ka wa be ba nūn kī ka ben gōru kpuro.

Adama wunε, a gari baka kookoosu kua gari yi sɔɔ. Yen sɔɔ, saa tɛn di, ba koo ka nun tabu ko.

¹⁰ Ma Asa u ka Gusunɔn sɔmɔ wi mɔru kua gem gem. Ma u dera ba nùn pirisɔm doke. Saa ye sɔɔra u maa Yudaban gabu dam dɔremɔ.

Asan bandun kpeeru

(I maa mɛerio Sinambu I, 15:23-24)

¹¹ Asan bandun tore ka ten kpeerun gari yi yorua Yudaban sinambu ka Isireliban sinambun tireru sɔɔ.

¹² Asan bandun wɔɔ weeru tia sarise sɔɔ, u naasu bara sere u nɔni sɔɔra. Baa mε u barɔ, ka mε, u n̄ Yinni Gusunɔ kasu. Timgiba u kasu. ¹³ Ma Asa u kpuna u gu win bandun wɔɔ weeru ka tiase sɔɔ. U da u win baababa deema. ¹⁴ Ba nùn sikua siki ni u dera ba gban teerɔ Dafidin wuuɔ. Bu sere nùn sike, ba nùn kpīwa kpin yeru garun mi tɛ sɔɔ ba turare bwese bweseka menna ye ba kua nge mε turare kowobu ba ra ko. Ma ba nùn ye dɔɔ dokea gem gem.

Yosafati u bandu di

17

¹ Asan gɔɔn biru, win bii Yosafatiwa u bandu kɔsire kua.

² U win bandun dam sire Isireliban sɔɔ. Ma u tabu kowobu yi yi Yudan wuu gbāranugisu kpuro sɔɔ. Ma u maa wirugibu yi yi Yudan tem mε sɔɔ ka sere maa Efaraimun wusu sɔɔ si win tundo Asa u raa mwɛera. ³ Yinni Gusunɔ u ka Yosafati wāa. Domi u sīa Dafidi win sikadon yiri gbiikii sɔɔ. U n̄ būu wi ba mɔ Baali kasu u sāwa. ⁴ Gusunɔ win sikadon Yinniwa u kasu. Ma u win woodaba mɛm nɔɔwa. U n̄ Isireliban yira swīi. ⁵ Yinni Gusunɔ u Yosafatin bandu dam sire. Ma Yudaba kpuro ba ka nùn kēnu naawammε. U dukia baka ka bεere baka wa. ⁶ Ma win gɔru ga tāsā Yinni Gusunɔ sɔɔ. Ma u dera ba būnu ka nin sāa yenu kɔsuka Yudaɔ.

⁷ Win bandun wōō itase sōō, yera u win tabu sinam beni gōsa bu da bu keu sōōsi Yudan wusu sōō. Bera Beni Haili ka Abudiasa ka Sakari ka Netanēeli ka Miseen. ⁸ Ma u dera Lefiba ba bu swīi. Lefi bera Semaya ka Netania ka Sebadia ka Asaeli ka Semiramōtu ka Yonatam ka Adoniya ka Tobiya ka Tobi Adoniya ka sere yāku kowo beni, Elisama ka Yoramū. ⁹ Ba Yinni Gusunōn woodan tireru neni ba ka Yudaban wusu bukianē, ba bu wooda yen keu sōōsimō.

Yosafatin bandun dam

¹⁰ Sinam be ba ka Yudaba sikerene ba berum duura Yinni Gusunōn sō. Ba ñ maa ka Yosafati tabu kue. ¹¹ Filisitiba ba ka Yosafati kēnu naawa, ka sere maa wōō gobi yi ba ra nūn kōsie ka sii geesun gobi. Ma Daarububa ba ka nūn yaa sabenu naawa. Niya yāanu nārōbun suba nōōba yiru ka nata ka wunōbu (7.700) ka bonu nārōbun suba nōōba yiru ka nata ka wunōbu.

¹² Ma Yosafatin yiiko ya sosimō ya dōō. Ma u dii damginu ka maa wusu bana Yudaō mi ba ra dīanu bere. ¹³ U sōm dabi dabinu kua Yudan wusu sōō. Ma u tabu kowo wōrugōba mō Yerusalemuō. ¹⁴ Tabu kowo ben geeru wee yenu ka yenu. Yudaba sōō, be ba sāa tabu kowobu nārōm nārōm (1.000) wirugibu, be wee. Adina ka win tabu kowo wōrugōba nārōbun suba gooba wunōbu (300.000). ¹⁵ Yen biru, Yokanani ka win tabu kowobu nārōbun suba goobu ka wene (280.000). ¹⁶ Ma Amasia, Sikirin bii wi u tii Yinni Gusunō wē ka kīru, u maa tabu kowobu nārōbun suba goobu (200.000) kpare. ¹⁷ Benyameen bweseru sōō, Eliada tabu kowo wōrugōwa u tabu kowobu nārōbun suba goobu (200.000) kpare be ba tēnu ka tērenu mō. ¹⁸ Ma Sosabadi u maa tōmbu nārōbun suba wunōbu ka wene (180.000) kpare be ba tabu yānu neni. ¹⁹ Tabu kowo beniwa ba sina bokon sōma mō, be ba wāa Yudan wuu gbāranugisu sōō baasi.

18

Yosafati u ka Akabu

arukawani bøkua

(*I maa mæerio Sinambu I, 22:1-4*)

¹ Yosafati u dukia baka ka bæere baka wa. Ma u ka Akabu arukawani bøkua kurō kēēnaa sō. ² Amen biru, u da u Akabu deema Samario. Ma Akabu u dera ba ka yāanu ka ketē dabi dabinu go Yosafati ka win tōmbun sō. Ma Akabu u Yosafati kana bu da bu Ramōti wōri ye ya wāa Galadin temō. ³ U nēē, Yosafati, kaa ka man da Ramōtiō, Galadin temō?

Ma Yosafati u nūn wisa u nēē, oo. À n sōru kpa, na maa kpawa mi. Wunen tōmbu bà n seewa, negiba maa seewawa mi. Sa ko ka nun taa bi da kpa su wuu ge wōri sannu.

Sōmō weesugiba nēē,

Akabu koo tabu di

(*I maa mæerio Sinambu I, 22:5-12*)

⁴ Ma Yosafati u Isireliban sina boko sōōwa u nēē, adama a gina Yinni Gusunō bikio a nō mē u koo nun sō.

⁵ Ma Isireliban sina boko u sōmōbu menna tōmbu nēeru (400). Ma u bu bikia u nēē, su tabu doo Ramōtiō Galadin temō? Nge su ku da.

Ma ba wisa ba nēē, a doo, Gusunō u koo nun ge nōmu beria.

⁶ Adama Yosafati u maa bikia u nēē, Yinni Gusunōn sōmō goo maa sari mini wìn min di sa ko win gere nō?

⁷ Isireliban sina boko u wisa u nēē, Gusunōn sōmō turowa u wāa mini wìn min di sa ko kpī su Gusunōn gere nō. Adama na nūn tusa domi u ku ra man gāa geenu sō ma n kun mō gāa kōsunu. Win yīsira Miseen Yimilan bii.

Ma Yosafati u nūn sōōwa u nēē, sina boko, a ku gere mē.

⁸ Yera Isireliban sina boko u win sōm kowo gōra u da u Miseen Yimilan bii sokuma fuuku.

⁹ Ma Isireliban sina boko wi, ka Yosafati Yudaban sina boko ba ben sina yānu doke, ben baawure u sō win sina kitarō Samarin gbāra kōnnōwō. Ma Gusunōn sōmō be kpuro ba wāa ben wuswaāō ba gari mō. ¹⁰ Yera Sedesiasi, Kenaanan bii u sisun kōbunu seka. U nēē, ameniwa Yinni Gusunō u gerua. U nēē, kōbi yini yi sāawa yīreru te ta wunen dam sōōsimō mē kaa ka Sirigibu go mam mam.

¹¹ Ma Gusunōn sōmō be kpuro ba gari tee yi gerua. Ba mō, a doo Ramōtio Galadin temō. Kaa nasara wa. Yinni Gusunō u koo nun wuu ge nōmu beria.

Misee u nēē,

ba koo Akabu kamia

(I maa mēerio Sinambu I, 22:13-28)

¹² Sōmō wi ba gōra u bu Misee sokua u Misee sōōwa u nēē, wee Gusunōn sōmō be ba wāa mi kpuro ba sina boko gari dori gerua. Yen sō, a de wunē ka ben gari yi ko tee.

¹³ Ma Misee u wisa u nēē, sere ka Yinni Gusunōn wāaru, ye wi, Gusunō nēn Yinni u man sōōwa, yera kon gere.

¹⁴ Ye Misee u tunuma sina bokon mi, yera sina boko u nūn bikia u nēē, Misee, sa ko kpī su tabu da Ramōtio Galadin temō? Nge su ku da.

Ma Misee u wisa u nēē, i doo mē. I ko i nasara wa. Yinni Gusunō u koo nun bu nōmu beria.

¹⁵ Adama sina boko u nēē, nōn nyewa kon nun bōrusia a sere man gem sō mē Yinni Gusunō u nun sōōwa a gere.

¹⁶ Misee u nēē,
na Isireliba wa ba yarine guunu wōllo,
ba sāa nge yāa ni nu kun kparo mō.
Ma Yinni Gusunō u nēē,
tōn beni ba ñ kparo mō.

Ben baawure u gōsiro u wura yenuō ka alafia.

¹⁷ Yera Isireliban sina boko u Yosafati sōōwa u nēē, na ñ daa nun sōōwa ma u ku ra man gāa geenu sō, ma n kun mō gāa kōsunu?

¹⁸ Yera Miseen u Akabu sɔɔwa u nɛɛ, a Yinni Gusunɔn gari swaa dakio. Na nùn wa u sɔ win sina kitarɔ. Ma win tabu kowobu ba yɔ win nɔm geuɔ ka win nɔm dwarɔ.

¹⁹ Ma u nɛɛ, wara koo Akabu nɔni wɔke u ka taa bi da Ramɔtio Galadin temɔ, kpa u gbi mi. Ma ba yen wesianɔ mɔ. Wini ù n gerua mɛni, wiɔnɔ u gere mɛ. ²⁰ Yera hunde gaa ya yarima ya yɔra Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ya nɛɛ, kon Akabu wi nɔni wɔke. Ma Yinni Gusunɔ u ye bikia u nɛɛ, amɔna kaa koosina. ²¹ Hunde ye, ya nɛɛ, kon yari kpa n du Gusunɔn sɔmɔ be sɔɔ, kpa n de bu weesu ko bu ka sina boko nɔni wɔke. Ma Yinni Gusunɔ u ye wisa u nɛɛ, ya wã. Swaa gea. Kaa maa kpĩ a bu nɔni wɔke. Ñ n mɛn na, a yario a da a ko mɛ. ²² Wee tẽ, Yinni Gusunɔ u dera hunde ye, ya dua win sɔmɔ be sɔɔ bu ka nun weesu kua. Yen sɔ, a n yẽ ma kɔsa Yinni Gusunɔ u koo de yu nun deema.

²³ Yera Sedesiasi, Kenaanan bii u susi Miseen bɔkuɔ, u nùn baara so. Ma u nɛɛ, swaa yerà Yinni Gusunɔn hunde u ka yara nen min di u ka sere nun gari kua.

²⁴ Miseen u nùn wisa u nɛɛ, kaa ye gia dɔma te kaa n duku dukubu mɔ a n kuku yeru kasu diaɔ.

²⁵ Yera Isireliban sina boko u nɛɛ, i Miseen mɔɔ i ka da Amɔɔ wi u sãa wuun wirugii ka maa Yoasi sina bokon biin mi. ²⁶ Kpa i bu sɔ i nɛɛ, ameniwa nɛ sina boko na gerua. Na nɛɛ, bu nùn mɔɔ bu kpɛɛ pirisɔm sɔɔ kpa ba n nùn dɔanu ka nim wɛɛmɔ saka sɔɔ sere n ka wurama tabu gberun di ka alafia.

²⁷ Miseen u nùn sɔɔwa u nɛɛ, à n wurama ka alafia, n ñ Yinni Gusunɔ u ka man gari kua. Bɛɛ be i wãa mini, bɛɛn baawure u gari yi swaa suo.

Akabun gɔɔ

(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:29-40)

²⁸ Yeniban biru, Isireliban sina boko ka Yosafati, Yudaban sina boko ba seewa ba taa bi da Ramɔtio Galadin temɔ. ²⁹ Yera Isireliban sina boko u Yosafati sɔɔwa u nɛɛ,

kon yānu ganu kəsi ni ba ñ ka man tubu. Adama wunε, a n wunen sina yānu doke.

Mesuma Isireliban sina boko u kua u ka taa bi da. ³⁰ N deema Sirin sina boko u win tabu kekeban tabu sinambu sɔɔwa u nεε, i ku goo go ma n kun mɔ Isireliban sina boko tɔna.

³¹ Ye tabu sinam be, ba Yosafati wende kua, yera ba nεε, Isireliban sunɔwa. Ma ba nùn kooro bure bu ka nùn wəri. Adama u nɔɔgiru sua u somiru kana. Ma Yinni Gusunɔ u nùn somi, u bu gira ba ka nùn tonda. ³² Ye tabu sinam be, ba wa ma n ñ Isireliban sina boko mi, yera ba nùn deri ba doona.

³³ Yera goo u sɛu tooma Isireliban mi gia. U ñ goo yīsi. Adama ga na ga Akabu wəri deedeeru mi win tarakpe ga yɔra. Yera u win tabu keke swaa sɔɔsio sɔɔwa u nεε, a tabu keke ye sīiyɔ biruɔ, kpa a man yara tabu sīan di. Domi ba man mɛera kua.

³⁴ Tabu swīa yen dɔma te, sere ba sina boko neni u ka yɔ win tabu keke sɔɔ u mɛera Sirigibun sansani gia sere n ka kua yoka. Ye sɔɔ u dua, ma u gu.

Yosafati u wirugibu gɔsa

19

¹ Yeniban biru, Yosafati u wurama Yerusalemɔ ka bəri yendu. ² Ma Yehu, Gusunɔn sɔmɔ Hananin bii u nùn sennɔ da. Ma u Yosafati sɔɔwa u nεε, ba ra tɔn kɔso somi? A be ba Gusunɔ tusa kī? Yeniban sɔ, Yinni Gusunɔ u ka nun mɔru sã. ³ Adama u gã geenu wa ni a kua. Yera a bũu wi ba mɔ Asitaaten bwãarokunu kpuro kɔsuka mam mam tem mε kpuro sɔɔ. Ma a wunen tii wɛ a ka wi, Yinni Gusunɔ kasu.

⁴ Yen biru Yosafati u maa sina Yerusalemɔ. Ma u win tɔmbu bera saa Beri Seban di n ka da Efaraimun guunɔ. Ma u ben gɔrusu wesia Gusunɔ ben baababan Yinnin mi.

⁵ Ma u siri kowobu yi Yudan wuu gbãraruguu baagere sɔɔ.

⁶ Ma u siri kowo be sōwa u nεε, i de i n tii sε ye i sirimō sō. Domi n ñ tōmbun sō i siribu mō. Yinni Gusunōn sōna i sirimō. U ko n maa wāa beēn bōkuō. ⁷ Yen sō, i de i nùn nasia kpa i n tii sε. Domi Yinni Gusunōn mi, weesu sari. U ku ra maa goo garisi tuko. Meya u ku ra maa nōm biram kēnu mwε.

⁸ Sanam mε ba wurama Yerusalemō, Yosafati u Lefiba ka yāku kowobu yi, ka sere maa Isireliban guro gurobu, bu ka tōmbu siria bà n gari gεε mō. ⁹⁻¹⁰ Wee wooda ye u bu wē. U nεε, goo ù n ka siribu na beēn mi saa wuu gagan di yèn sō ba goo go, ñ kun mε goo u wooda sara, ñ kun mε u Yinni Gusunōn yiirebu gabu yina, i ko i nùn siriawa dee dee Gusunōn nasiaru sō, ka murafitiru sariru sō, ka gōru dεērō. I de i bu swaa gea sōsi kpa bu ku raa Yinni Gusunō torari kpa u ku bεε ka bεεgibu mōru ko. Nge meya i ko i n da ka bu sirie kpa i ku ka taarε wa. ¹¹ Wee yāku kowo tōnwero Amaria u ko n sāa wirugii sāarun swaa sō, kpa Sebadia, Isimēlin bii Yudaban yenu yēro u n sāa wi u ra sina bokon yenun wunanōsu ko, kpa Lefiba ba n maa sāa siri kowobu. Yen sō, i tii dam kēeyō kpa i se i sōma ko, kpa Yinni Gusunō u n wāa ka wi u koo gea ko.

Yosafati u ka Edōmuba

tabu kua

20

¹ Yeniban biru, Mōabuba ka Amōniba ba seewa ba Yosafati tabu wōrim wee. ² Ma ba na ba ye Yosafati sōwa. Ba nεε, wee tōn dabiru ta nun wōrim wee saa nim wōku bōruguun guru giōn di, Edōmun temō. Ba wāa Hasasōn Tamaaō ye ya wāa Engēdiō.

³ Yera Yosafati u nanda. Ma u Gusunō kasu. U dera ba nō bōkua Yudan tem kpuro sō. ⁴ Ma Yudaba kpuro ba menna bu ka Yinni Gusunō kana. Tōmbu kpurowa ba na saa Yudan wusu kpuron di bu ka Yinni Gusunō

kasu. ⁵ Yosafati u seewa u yōra Yudaba ka Yerusalemugii ben suunu sōw Yinni Gusunōn sāa yerun yaara kpaan wuswaa. ⁶ Ma u nēε, Gusunō besen baababan Yinni, wuna a sāa Yinni wōllō. Wuna a bwesenu kpuron bandu nēni. Wuna a maa dam kpuro nēni wunen nōmaa. Goo sari wi u koo ka nun tabu ko. ⁷ Yinni Gusunō, wuna a tem min tōmbu gira bese, wunen tōmbu Isireliban wuswaan di. Ma a mu bese, Aburahamu wi u nun kīan bibun bweseru wē. ⁸ Sa sina tem mē sōw. Ma sa sāa yeru bana te ta wunen yīsiru sōwa. ⁹ Sa nēε, wahala gaa yā n sun deema, aa, taba? Wunen siribu bu sun wōriwa? Aa, barara? Aa, gōōra? Ma sa seema sa na diru mini wunen wuswaa sa nun kana besen wahala sōw, kaa sun wurari kpa a sun faaba ko. ¹⁰⁻¹¹ Wee tē, Mōabuba ka Amōniba ka Edōmuba be ba wāa Seirin guurō ba na bu bese Isireliba gira tem mē a sun wēn di. N deema a raa besen baababa sōwa a nēε, bu ku du bwese ni sōw sanam mē ba wee Egibitin di. Ma ba bu deri, ba n bu kam koosie. Wee, ba wee bu sun kōsa kua. ¹² Yera wunε Yinni Gusunō, a n kaa bwese ni siri? Domi bese, sa n dam gam mō. Wee tōn dabira sun wōrim wee, sa n yē ye sa ko ko. Adama wuna sa mēera.

¹³ Ma Yudaba kpuro ba yō Yinni Gusunōn wuswaa ka ben kurōbu ka bibu kpuro.

Gusunō u dera

Yudaba ba tabu di

¹⁴ Yera Yinni Gusunōn Hunde u Yaasieli, Sakarin bii yōwa tōmbun suunu sōw. Yaasieli wi, u sāawa Asafun bweseru, Lefiba sōw. Win sikadobara Benaya ka Yeyeli ka Matania. ¹⁵ Ma Yaasieli u nēε, bεε Yudaba kpuro, ka bεε Yerusalemugibu kpuro, ka sere wunε sina boko Yosafati, i swaa dakio i nō ye Yinni Gusunō u gerumō. U nēε, i ku nanda, i ku maa wurura tōn dabi ten wuswaa. Domi n n bεε i ko i tabu ko. Wi, Yinni Gusunōn tiwa u koo taa bi

ko. ¹⁶ Sia i doo i bu wōri. Ba koo kurana saa gunguu te ba m̀ Sisini di, kpa i bu deema wōwi piibu gagu sɔɔ gbabu te ba m̀ Yerueliɔ. ¹⁷ Bɛɛn tii i n̄ tabu m̀. Adama i gesi doo i yōra mi. I ko i wa faaba ye Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ ko. Bɛɛ Yudaba ka bɛɛ Yerusalemugibu, i ku nanda, i ku maa wurura. Sia i yario i ka bu yinna. Wi, Yinni Gusunɔ u ko n̄ ka bɛɛ wāa.

¹⁸ Yera Yosafati ka Yudaba kpuro ka Yerusalemugibu ba yiira ba wuswaa tem girari Yinni Gusunɔn wuswaaɔ bu ka n̄n̄ bɛɛre wɛ. ¹⁹ Yera Lefiba sɔɔ, Kehatiba ka Koreba ba seewa ba Gusunɔ Isireliban Yinni siaramɔ ka n̄ɔgiri.

²⁰ Yera ba yara buru buru yellu ba da gbaburu gia te ba m̀ Tekoa. Sanam mɛ ba yario, yera Yosafati u seewa u yōra. U nɛɛ, bɛɛ Yudaba ka bɛɛ Yerusalemugibu, i man swaa dakio i n̄. I Gusunɔ bɛɛn Yinni naanɛ koowo, kpa i dam wa. I bɛɛn naanɛ dokeo win sɔmɔbun gere sɔɔ, kpa i nasara wa.

²¹ Ma ba n̄ɔsina ka t̄n̄ be. Yera Yosafati u wom kowobu gɔsa ba n̄ s̄a yānu sebua, kpa ba n̄ tabu kowobu gbiiye, ba n̄ Yinni Gusunɔ siaramɔ ka womu geni, ba n̄ m̀, i Yinni Gusunɔ siaro. Domi win durom mu n̄ n̄ru m̄.

²² Sanam mɛ t̄n̄ be, ba taki seewa ba womu m̀ bu ka Yinni Gusunɔ siara, yera Yinni Gusunɔ u Am̄niba ka M̄abuba ka Ed̄mu be ba wāa guu te ba m̀ Seirio burisina. Ma ba s̄sukuna ben tii tiinɛ. ²³ Am̄niba ka M̄abuba ba Ed̄muba wōri ba kam koosia mam mam. Ye ba bu go ba kpa, yera ba w̄rina ben tii tiinɛ ba goona.

²⁴ Sanam mɛ Yudaba ba tunuma m̄n̄ di ba ra n̄ tem mi gāanu ku ra kpi wendɛ s̄a, yera ba m̄era bera m̄i gia t̄n̄ dabira raa wāa, ma ba deema gona nu kp̄i kp̄i. Goo kun kisire. ²⁵ Yera Yosafati ka wigibu ba na ba goo nin yānu potira. Ba dukia gurawa be sɔɔ ka sere gāa gobiginu. Ba yāa ni gurawa nge m̄n̄ n̄ɔ ba koo kp̄i bu sua. Ba kuawa s̄ɔɔ ita ba yāa ni guramɔ. Domi nu kp̄ā.

²⁶ Sõo nnese, ba menna wəwəo ye ba m̀ Beraka. Ma ba Yinni Gusunə siara. Yen s̄na ba yam mi ȳsiru k̄a Beraka. Tera ba ka mu sokumə sere ka gisə. Ȳsi ten tubusiana, mi ba Yinni Gusunə siara. ²⁷ Yosafati u Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro kpara ka nuku dobu ba ka wura Yerusalemə. Domi Yinni Gusunə u bu nuku dobu w̄ ben yibere be u bu kamian s̄. ²⁸ Ba dua Yerusalemə ba womusu m̀ ka m̄rəkunu ka ḡəgenu ka k̄bi ba ka dua sere Yinni Gusunən s̄a yerə.

²⁹ Ma tem tukum sinambu kpuro ba Yinni Gusunə nasia sanam m̄ ba nua ma u Isireliban yibereba kpeerasia. ³⁰ Yosafati u win bandu diwa b̄ri yendu s̄ə. Ma Gusunə win Yinni u n̄n w̄rabu w̄ beri berika kpuro.

Yosafatin bandun kpeeru

(*I maa m̄erio Sinambu I, 22:41-51*)

³¹ Sanam m̄ Yosafati u bandu di Yudaə, w̄ə tena ka n̄əbuwa u m̄. Win meron ȳsira Asuba, Silikin bii. Ma u kua w̄ə yenda n̄əbu bandu s̄ə Yerusalemə. ³² Yosafati u win tundo Asan yira sw̄iwa mam mam. Gea u kua Yinni Gusunən wuswaa. ³³ Adama u n̄ gunguu n̄n mi ba ra b̄u ȳkunu ko kpuro kpeerasie. Domi win t̄mbu Yudaba ba n̄ ben ḡru Gusunə ben baababan Yinni w̄ mam mam. ³⁴ Yosafatin kookoosun sukum, gbiikisu ka d̄akisu, ye kpuro ya yorua Yehu, Hananin biin tireru s̄ə te ba doke Isireliban sinambun faagin tireru s̄ə.

³⁵ Yeniban biru, Yosafati u da u ka Akasia Isireliban sina boko arukawani b̄kua. Akasia wi, u n̄ Yinni Gusunən beere ȳ. ³⁶ Durə wiya Yosafati u ka arukawani b̄kua ma ba goo nimkusu kua si su ra de Taasisiə. Ba goo nimkuu si kuawa Esioni Gebeeə. ³⁷ Yera Eliesee, Dodafan bii, Maresagii u Gusunən gari gerua Yosafatin s̄ u n̄e, Yinni Gusunə u koo wunen s̄mburu kam koosia ȳn s̄ a ka Akasia arukawani b̄kua.

Yen biruwa goo nimkuu si, su kəsikira. Su ñ maa kp̄ã su Taasisi de.

21

¹ Yeniban biru, Yosafati u kpuna u gu. Ma ba nùn sika win baababan sikaə, Dafidin wuuə. Ma win bii Yoram u bandu kəsire kua.

Yoram u bandu di

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 8:16-24)

² Yoram u wənəbu məwa nəəba tia. Be kpuro ba sãawa Yosafatin bibu. Bera Asaria ka Yeyeli ka Sakari ka Asaria ka Mikaəli ka Sefatia. ³ Ben tundo u ben baawure kēru wē ta kp̄ã. Tera sii geesu ka wura ka gāa gobiginu ka wuu si su gbāranu mə Yudan temə. Adama Yoram u bandu wē domi wiya u sãa win bii gbii koo.

⁴ Sanam mɛ Yoram u ban te di u kpa, ma u tu tāsisia, yera u win wənə be kpuro ka Isireliban bukurobu gabu go. ⁵ Sanam mɛ Yoram u ban te di, u məwa wōə tena ka yiru. Ma u kua wōə nəəba ita bandu sɔə Yerusalem uə. ⁶ Isireliban sinambun yira u swii nge mɛ Akabun yenugibu ba kua. Domi Akabun bii tən kurəwa u sua kurə. Kōsa u kua Yinni Gusunən wuswaaə. ⁷ Adama Yinni Gusunə u ñ wure u nùn go, arukawani ye u ka Dafidi bəkuan sɔə ye u nɛɛ, Dafidi kun kəsire biamə bandu sɔə win bweserə.

⁸ Yoramun waati ye sɔə, Edəmuba ba ka tii yina, ma ba ben sunə kua. ⁹ Yera Yoram u seewa ka win tabu sinambu ka tabu keke yi dumi gawe, ma ba bu tarusi. Adama, ye n kua wōkuru, ma ba duki yakura. ¹⁰ Saa yen dōma ten diya Edəmuba ba ka tii yine sere ka gisən gisə.

Ma Libinagibu ba maa Yudaba seesi yèn sɔə ba Gusunə ben baababan Yinni deri. ¹¹ Yoram u mam būu yāku yenu kua Yudaban guunu wəllə. Ma u dera ba būu gasirinu wəri. U bu bəriewa ni sɔə mam mam.

¹² Yera Gusunən səmə Eli u nùn yorua u nɛɛ, ameniwa Gusunə wunen baaba Dafidin Yinni u gerua. U nɛɛ, wee, a n̄ s̄ia wunen baababa Yosafati ka Asa, Yudaban sinambun yira səə. ¹³ Isireliban sinambun yira səəra a s̄ia. Ma a dera Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro ba b̄uu gasirinu wəri nge mɛ Akabun yenugibu ba dera Isireliba ba kua. Yen biru, a maa wunen wənəbu mwɛera a go, be, be ba nun sanə kere wunen tundon yenuə. ¹⁴ Yen s̄ɔ, Yinni Gusunə u koo wunen tambu wahala baka doke, ka wunen kurəbu ka wunen bibu ka sere maa b̄een arumani ye i mə. ¹⁵ Kpa u wunen tii bara bakaru kp̄ɛ nuki səə. Kpa ta n kp̄ɛmə t̄ɔ baatere sere tu ka wunen nuki yarama təwə.

¹⁶ Yera Yinni Gusunə u Filisitiba seeya ka Daarububa be ba w̄aa Kusigibun bəkuə. Ma ba Yoramu wəri. ¹⁷ Yera ba Yudaba wəri ba ben dukiaba mwɛera ye ya w̄aa sina bokon yenuə ka maa win bibu ka win kurəbu ba ka doona. Win bii d̄aako Akasiawa ba deri, wi ba maa m̄ə Yoakasi.

¹⁸ Yeniban biru, Yinni Gusunə u sina bokon tii bararu kp̄ɛ nukurə te u n̄ bekuramə. ¹⁹ Ma win bara te, ta sosimə t̄ɔ baatere. Bara ten w̄ɔ yiruse səəra win nuki yarima ten wahalan s̄ɔ. Ma u gu n̄ni sw̄aa bakaru səə. Win tambu ba n̄ nùn turare d̄ɔ dokeye nge mɛ u win baababa kua.

²⁰ Yoramu u m̄əwa w̄ɔ tena ka yiru sanam mɛ u bandu di. Ma u kua w̄ɔ n̄əba ita bandu səə Yerusalemə. Ye u gu, goo kun nùn wənwəndu kue. Ma ba nùn sikua Dafidin wuuə. Adama n̄ n̄ mə sinambun sikaə.

22

Akasia u bandu di Yudaə

(I maa m̄ɛrio Sinambu II, 8:25-29, 9:27-29)

¹ Yerusalemugibu ba dera Akasia, Yoramun bii d̄aako u bandu di win tundon ayerə. Domi yiberɛ be ba na ka Daarububa ba win maabu kpuro wəri ba go. Nge

meya Akasia u ka bandu wa u di. ² Sanam me u bandu di, u mowa wõo yenda yiru. Wõo tia u kua bandu são Yerusalemu. Win meron yĩsira Atali, Omirin bii. ³ U siawa Akabun yenugibun yira são. Domi bwisi kãsiya win mero u nùn kẽmã u ka kãsa ko. ⁴ Kãsa u kua Yinni Gusunon noni são nge me Akabun yenugibu ba kua. Ben miya u bwisi kẽabu wa win tondon gõon biru. Ba nùn bwisi kãsi kã, ma yi nùn kam koosia. ⁵ Domi u ka Yoramun Akabun bii, Isireliban sina boko tabu da bu ka Hasaeli, Sirin sina boko tabu wari Ramotio Galadin temã. Ma Sirigibu ba Yoramun mæera kua. ⁶ Ma u gõsira Yisireelio bu ka win mæera ye tim kua. Yera Akasia, Yoramun bii, Yudaban sina boko u na Yisireeli mi u ka nùn wa mi ba nùn tim nendu kuamme. Domi mæera ye, ya ñ sanã mð.

⁷ Yinni Gusunã u dera Akasia u Yoramun beram da kpa u ka kam ko mi. Ye Akasia u tura mi, yera wi ka Yoramun ba Yehu, Nimusin bii wõrim da. N deema Yinni Gusunãwa u Yehu wi gõsa u ka Akabun yenugibu kpeerasia. ⁸ Sanam me u Akabun yenugii be kpeerasiamã, yera u ka Akasian sina bwãabu yinna ka win maabun bibu be ba nùn kõsu. Ma Yehu u be kpuro mweera u go. ⁹ Ma ba Akasian tii kasu ba mwa Samario, mi u kukua. Ba ka nùn na Yehun mi, ba go. Ma ba nùn sikua yèn sã u sãa sina boko Yosafati wi u Gusunã kasu ka win gõru kpuron bii.

Akasian bwese te são, goo sari wi u sãa dee dee u ka bandu di.

Atali u bandu di

(Imaa mæerio Sinambu II, 11:1-3)

¹⁰ Ye Atali u wa win bii Akasia u gu, yera u Yudaban sina bibu kpuro go. ¹¹ Sanam me ba bii be goomã, yera Yoseba, sina boko Yoramun bii tøn kurã u Yoasi, Akasian bii sua u berua asiri são. Ma u nùn sua u ka da ka win nãorio mi kpin yenu wãa sãa yerã. Nge meya Yoseba, yãku kowo Yehoyadan kurã u ka Yoasi wãra Atalin nõman di,

u ñ ka nùn wa u go. Yoseba wi, u sãawa Akasian sesu.
¹² Ba nùn beruawa wãõ nãõba tia Yinni Gusunõn sãa yerõ.
 Domi Atali u bandu dii saa ye.

23

Ba Atali bandu yara

(*I*maa mæerio Sinambu II, 11:4-20)

¹ Wãõ nãõba yiruse sãõ, Yehoyada u wãrugõru kua u ka tabu kowobun wirugii be ba tabu kowobu wunõm wunõm kpare arukawani bõkua. Bera Asaria, Yerohamun bii ka Isimæeli, Yokananin bii ka Asaria, Obedin bii ka Maseya, Adayan bii ka Elisafati, Sikirin bii. ² Ba Yudan tem bukiana. Ma ba Lefiba menna saa Yudan wusu kpuron di ka sere Isireliban yenu yẽrobu. Be kpuro ba na Yerusalemuõ. ³ Ma be kpuro ba ka sina bokon bii Yoasi arukawani bõkua Yinni Gusunõn sãa yerõ. Yera Yehoyada u bu sãõwa u nẽẽ, wee, sina bokon bii u koo bandu di Yerusalemuõ nge mẽ Yinni Gusunõ u gerua Dafidin bibun sã. ⁴ Wee ye ba koo ko. Be ba koo sãmburu ko tãõ wẽrarugiru sãõ, yãku kowobu ka Lefiba, ba koo tii bõnu kowa wuunu ita. ⁵ Wuu teeru ta n sãa yerun kãnnõsu kãsu, kpa wuu teeru ta n sina kpaaru kãsu, kpa itaseru ta n wãa kãnnõwõ ge ba mõ Kpẽekpẽeku, kpa tãn be ba tie kpuro ba n yã sãa yerun yaaraõ. ⁶ Goo u ku raa du Yinni Gusunõn sãa yerõ ma n kun mã yãku kowobu ka Lefiba be ba sãmburu mõ dõma te. Beya ba koo kpĩ bu du mi, domi beya ba dẽere. Tãmbu kpuro ba koo yãrawa tãõwõ bu kãnnõ kãsu. ⁷ Lefiba ba koo sina boko sikerenawa, kpa ben baawure u n tabu yãnu neni, wi u dua mi, bu ka nùn go. I ko i n wãawa sina bokon bõkuõ sanam mẽ u duõ ka sanam mẽ u yariõ.

⁸ Lefiba ka Yudaba kpuro ba kua kpuro ye yãku kowo Yehoyada u gerua. Ben baawure u win tãmbu sua be

ba dua sɔmburu sɔɔ ka be ba yariɔ tɔɔ wɛrarugii te sɔɔ. Domi yāku kowo Yehoyada u ñ goo bure. ⁹ U tabu kowobu wunɔm wunɔm wirugibu yaasi ka tere bakanu ka piiminu wɛ. Tere ni, nu sāawa sina boko Dafidiginu ni nu wāa Yinni Gusunɔn sāa yerɔ. ¹⁰ Ma u tɔmbu yi yi ba sina boko sikerene saa sāa yee ten nɔm geu gian di n ka da ten nɔm dware yāku yerun bɔkuɔ. Ben baawure u win tabu yānu neni. ¹¹ Yera ba ka Yoasi susima. Ma Yehoyada ka win bibu ba nùn bandun gum tāre u kua sina boko. Ma ba nùn sina furɔ dokea. Ma ba nùn woodan tireru wɛ ba nɛɛ, sina boko, wunen wāaru tu daka da.

¹² Ye Atali u nua tɔmba duki mɔ ba sina boko tɔmamɔ, ¹³ yera u na ben mi, Yinni Gusunɔn sāa yerɔ. U mɛera u deema sina boko u yɔ turaru wɔllɔ. Ma wirugibu ka be ba kɔbi wuramɔ ba yɔ win bɔkuɔ. Tɔmbu kpuro ba nuku dobu mɔ, ba kɔbi soomɔ. Yera wom kowobu ba womusu mɔ ka ben dwee yānu ba Yinni Gusunɔ siaramɔ. Yera Atali u win yānu nɛnua u gɛɛka nuku sankiranun sɔ. U nɛɛ, ba man seesi! Ba man seesi!

¹⁴ Ma Yehoyada u tabu sinam be yara be ba sāa tabu kowobu wunɔm wunɔm wirugibu. U bu sɔɔwa u nɛɛ, i Atali wi yaro. Wi u maa nùn swī, kpa i yɛro go ka takobi. N deema yāku kowo Yehoyada u raa bu sɔɔwa u nɛɛ, bu ku nùn go sāa yeru mi.

¹⁵ Ma ba nùn deri u da sina bokon dirɔ saa dumin kɔnnɔn di. Miya ba nùn sɛre ba go.

¹⁶ Yeniban biru, Yehoyada ka tɔn be ba tie ka sina boko Yoasi ba arukawani bɔkua ba nɛɛ, ba ko n sāawa Yinni Gusunɔn tɔmbu. ¹⁷ Ma tɔn be kpuro ba dua bīu wi ba mɔ Baalin dirɔ ba ye kɔsuka ka yen turarɔ ka yen bwāarokunɔ. Ma ba yen yāku kowo Matani go yen yāku yenɔ. ¹⁸ Yehoyada u Yinni Gusunɔn sāa yeru Lefi be ba sāa yāku kowobu nɔmu beria bu kɔsu. N deema Dafidi u raa bu bɔnu kua wuu wuuka bu ka Yinni Gusunɔ yāku dɔɔ

mwaararuginu kua nge me Məwisin wooda ya gerua. Kpa ba n da maa womusu ko ka nuku dobu bu ka Gusunə siara. ¹⁹ U kənnən kōso be yiwa s̄a yee ten kənnəwə kpa disigii goo u ku raa ka du mi.

²⁰ U tabu sinambu ka sina bibu ka wuun bukurobu ka sere tambu kpuro menna. Ma u dera ba ka sina boko yara Yinni Gusunən s̄a yerun di, ma ba ka nùn da sina kpaarə saa kənnə ge ga w̄a gunguru gian di. Miya ba sina boko sinasia sina kitarə. ²¹ Ma tambu kpuro ba nuku dobu mə.

Wuu ga w̄a bəri yendu s̄ə yèn s̄ə ba Atali go.

24

Yoasi u dera ba Yinni Gusunən

s̄a yeru sənwa

(I maa məerio Sinambu II, 12:1-17)

¹ W̄ə nəba yirua Yoasi u mə sanam me u bandu di. Ma u kua w̄ə weeru bandu s̄ə Yerusalemuə. Win meron ȳsira Sibia, Beri Sebagii. ² Yoasi u kuawa ye ya Yinni Gusunə w̄ere ȳku kowo Yehoyadan w̄aru kpuro s̄ə. ³ Yera Yehoyada u Yoasi kurəbu yiru sua. Ma ba Yoasi bii tən durəbu ka tən kurəbu marua.

⁴ Yeniban biruwa Yoasi u ḡru doke u Yinni Gusunən s̄a yeru s̄əme. ⁵ Ma u ȳku kowobu ka Lefiba menna u n̄e, i yario i da Yudaban wusu s̄ə, ka Isirelibagisə i gobi m̄w̄eri w̄ə baagere i ka Gusunə besen Yinnin s̄a yeru s̄əme. I de i ye ko fuuku.

Adama Lefiba ba ñ ye kue. ⁶ Yera sina boko u ȳku kowo Yehoyada soka. U nùn bikia u n̄e, mban s̄na a ñ Lefiba gobi yi bikie yi Məwisi Yinni Gusunən s̄ə kowo u Isireliba bure bu ka Yinni Gusunən s̄a yeru s̄əme. ⁷ Domi Atali tən kōso wi ka win bibu ba Yinni Gusunən s̄a yerun ȳnu gura ka ten dendi ȳnu ba ka būu wi ba mə Baali s̄awa.

⁸ Yera sina boko u nɛɛ, bu de bu kpakoro piibu gagu ko, kpa bu gu yi sãa yerun kənnəwə təəwə. ⁹ Ma ba kpara Yudaə ka Yerusalemuə ba nɛɛ, bu ka gobi yi na yi Məwisi Gusunən səm kowo u Isireliba bure gɓaburə mi gāanu ku ra kpi. ¹⁰ Yenu yērobu ka tən be kpuro ba nuku dobu kua. Ma ba ka gobi na ba kpɛɛmə kpakoro te sə sere ta ka yiba. ¹¹ Tɔɔ baatere Lefiba ba ra nɛwa bu kpakoro te sua bu ka da tən be sina boko u gəsa ba n da gina tu mɛɛrim mi. Bā n deema kpakoro te, ta yiba, yera sina bokon tire yoro ka yāku kowo tənweron səmə ba ra gobi yi wie kpa bu kpakoro te wesia ten ayerə. Nge mɛya ba ra ko tɔɔ baatere, kpa bu gobi wa yi n kpā. ¹² Yen biru sina boko ka Yehoyada ba ra gobi yi tən be wɛ be ba səmbu te nəmu səndia. Domi ba səm kowobu sua be ba koo gobi kəsia. Ben gabu ba sāawa kpee dākobu, gabu dāa dākobu, gabu maa be ba ra sisu ka sii gandun səmburu ko. Tən beni kpurowa ba koo dii te səmɛ. ¹³ Be ba səmbu te nəmu səndia, ba səmburu kua. Ma ba dera ba sãa yee te səmmə. Ba dii te sənwa ta dam kua.

¹⁴ Sanam mɛ ba səmbu te kua ba kpa yera ba ka gobi yi yi tie na sina boko ka Yehoyadan mi. Ba sãa yee ten dendi yānu kua ka mi ba ra yāku dɔɔ mwaararuginu kon dendi yānu, ka nəri, ka dendi yānu ganu ni ba kua ka wura ka sii geesu. Ba ra yāku dɔɔ mwaararugii ni kowa Yehoyadan wāarun tǎru kpuro səw Yinni Gusunən sãa yerə.

Yoasi u Gusunə biru kisi

¹⁵ Yen biru, Yehoyada u təkəru kua kɔɔ kɔɔ. Ma u kpuna u gu. U məwa wɔɔ wunaa teeru ka wəkuru sanam mɛ u gu. ¹⁶ Ma ba nūn sikua Dafidin wuuə, mi ba ra sinambu sike. Domi u gea kua Isireliə ka maa Yinni Gusunən wuswaə ka sere sãa yee ten mi.

¹⁷ Yehoyadan gəən biru, Yudan wirugibu ba na ba sina boko kpuna ka bɛɛɛ, ma u ben gari swaa daki. ¹⁸ Yera ba

Gusunɔ ben baababan Yinnin sãa yeru biru kisi. Ma ba da ba bũu wi ba mɔ̀ Asitaate sãamɔ̀ ka sere bwãarokunu ganu. Yera Yinni Gusunɔ u ka Yudaba ka Yerusalemugibu mɔ̀ru kua. Domi ba tora. ¹⁹Yinni Gusunɔ u bu win sɔmɔ̀bu gɔria bu wa bu ka gɔ̀ru gɔsia bu wurama win mi. Ma sɔmɔ̀ be, ba ka bu gari kua. Adama ba ñ swaa daki. ²⁰Yera Yinni Gusunɔn Hunde u Sakari, yãku kowo Yehoyadan bii yɔ̀wa. Ma u yɔ̀ra tɔmbun wuswaaɔ u nɛɛ, ameniwa Yinni Gusunɔ u gerumɔ̀. U nɛɛ, mban sɔna i win woodaba saramɔ̀. I ñ maa koorɔ. Domi i wi, Yinni Gusunɔ deri. Yen sɔna win tii u koo maa bɛɛ deri.

²¹Yera ba nɔ̀ toosi kua ka sina boko. Ma u bu wooda wɛ̀ bu ka Sakari kpenu kasuku bu go Yinni Gusunɔn sãa yerun yaaraɔ. ²²Sina boko Yoasi u duari gea ye Sakarin tundo Yehoyada u nùn kua. Ye Sakari u gɔ̀ dɔ̀, yera u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a waawo kpa a baawure siria.

Yoasin bandun kpeeru

(*I maa mɛɛrio Sinambu II, 12:18-22*)

²³Wɔ̀ tian biru, Sirigibun tabu kowobu ba Yoasi wɔ̀rima. Ba Yudan tem kpuro wukiri, ba tunuma sere Yerusalemuɔ̀. Ma ba wirugibu go go ba ben yãnu gura ba ka ben sina boko daawa Damasiɔ̀. ²⁴Tabu kowo be Sirigibu ba ka na mi, ba ñ dabi. Adama ka mɛ, Yinni Gusunɔ u dera ba Yudaban tabu kowo dabi dabinu kamia. Domi ba wi, Gusunɔ ben baababan Yinni deri. Nge meya Yinni Gusunɔ u Sirigibu denda u ka Yoasi sɛɛyasia. ²⁵Sanam mɛ Sirigii be, ba biru kisi, ba Yoasi deri wahala baka sɔ̀, ma win bwãaba nùn seesi ba go win kpın yerɔ̀ yèn sɔ̀ u yãku kowo Yehoyadan bibu go. Ma ba nùn sikua Dafidin wuuɔ̀. Adama ba ñ ka nùn de mi ba ra sinambu sike. ²⁶Be ba nùn seesi, bera Sabadi ka Yosabadi. Sabadin meron yĩsira Simeati, wi u sãa Amɔ̀ni, Yosabadin meron yĩsira maa Simeriti, wi u sãa Mɔ̀abu.

²⁷ Yoasin bibun geeru ka gari yi ba gerua win sã ka sere Yinni Gusunən sãa yee te u sənwa, ye kpuron gari yi yorua sinambun faagin tireru sɔɔ. Win bii Amasiawa u bandu di win ayerɔ.

25

Amasia

u kua Yudaban sina boko
(*I maa* mɛɛrio Sinambu II, 14:1-7)

¹ Amasia u mɔwa wɔɔ yenda nɔɔbu sanam mɛ u bandu di Yerusalemuɔ. Ma u kua wɔɔ yenda nɔɔbu ka nne bandu sɔɔ. Win mɛron yĩsira Yoadani, Yerusalemugii. ² U kua dee dee Yinni Gusunən nɔni sɔɔ. Adama u ñ win gɔru kpuro Yinni Gusunɔ wɛ.

³ Sanam mɛ win banda dam kua, yera u win bwãabu go be ba raa win tundo go. ⁴ Adama u ñ ben bibu go. U Yinni Gusunən wooda swiwa ye u Mɔwisi sɔɔwa u yorua woodan tireru sɔɔ u nɛɛ, baababa ba ñ gbimɔ ben bibun toranun sɔ. Mɛya maa bibu ba ñ gbimɔ ben baababan toranun sɔ. Baawure u koo gbiwa win tiin torarun sɔ.

⁵ Yera Amasia u Yudaba ka Benyamɛeba menna yenu ka yenu ka sere tabu sinam be ba tabu kowobu wunɔm wunɔm ka nɔrɔm nɔrɔm (1.000) kpare. Ma u bu gara saa be ba wɔɔ yendu mɔn di n ka girari be ba kere mɛ. Ma ba kua tɔmbu nɔrɔbun suba gooba wunɔbu (300.000). Ba sãawa be ba tabu yɛ sãa sãa. Ba koo kpĩ bu ka yaasi ka tɛrenu sanna. ⁶ Ma u maa tabu durɔ wɔrugɔba kasu Isireliba sɔɔ, tɔmbu nɔrɔbun suba wunɔbu (100.000) bu ka nùn somi kra u bu sii geesun gobi tɔnnu ita wɛ. ⁷ Yera Gusunən sɔmɔ goo u na u nùn sɔɔwa u nɛɛ, Yinni, a ku de Isireliba bu ka nun da. Domi Yinni Gusunɔ u ñ ka bu wãa, be Efaraimu be. ⁸ Æ n ka bu da, baa mɛ a dam mɔ, Gusunɔ

u koo nun sura yiberɛban wuswaaɔ. Domi wiya u ra somi kpa u kamia.

⁹ Ma Amasia u sɔmɔ wi sɔɔwa u nɛɛ, amɔna kon ko tɛ n ka nen sii geesun gobi tɔnnu ita ye mwa ye na Isireliban tabu kowo be wɛ mi.

Yera sɔmɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, Gusunɔ u koo kpĩ u nun wɛ n ye kpuro kere.

¹⁰ Yera Amasia u tabu kowo be ba na saa Efaraimuban min di mi wuna, kpa bu ka gɔsira bu we. Adama tabu kowo be, ba ka Yudaba mɔru kua, ma ba gɔsira ben yenusɔ ka mɔru baka.

¹¹ Ma Amasia u wɔrugɔru seewa u win tɔmbu kpara ma u da u wã wɔwaaɔ ye ba mɔ Bɔru. Miya u tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) go Seirin bibun bweseru sɔɔ. ¹² Ma ba maa tɔn ben nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) mwɛera wasiru ba ka da guuru wɔllɔ. Min diya ba bu kasi kooma ba kasikira.

¹³ Adama Efaraimu be Amasia u yinari bu ka nùn tabu da mi, ba pusi Yudan wusu sɔɔ saa Samarin di n ka da Bɛti Horoniɔ. Ma ba tɔmbu nɔrɔbun suba ita (3.000) go, ba ben yãnu gura.

Yoasi, Isireliban sina boko

u Amasia kamia

(I maa mɛerio Sinambu II, 14:8-14)

¹⁴ Sanam mɛ Amasia u Edɔmuba kamia u wurama, yera u dera ba Seirin bibun bweserun bũnu gurama ba ka na win temɔ. Ma u nu kua win tiiginu. U nu yiiramme u sãamɔ. Ma u nu turare dɔɔ dokeammɛ. ¹⁵ Yera Yinni Gusunɔ u ka Amasia mɔru kua. Ma u nùn win sɔmɔ goo gɔriama. U nùn bikia u nɛɛ, mban sɔna a Edɔmuban bũnu gurama, ni, ni nu ñ kpĩa nu bu wɔre wunen nɔman di.

¹⁶ Sanam me u gari yi m̀ u d̀, yera Amasia u ǹn s̀wa u ne, wara nun g̀sa a n ka s̀a ne sina bokon bwisi k̀. A dooǹ min di. Mban s̀na a k̀ bu nun go.

Ye s̀m̀ wi, u dooǹ, yera u ǹn s̀wa u ne, na ỳ ma Gusuǹ u g̀ru doke u nun kpeerasia ỳn s̀ a kua me. Wee a ǹ nen bwisi k̀ru wure.

¹⁷ Sanam me Amasia ka wigibu ba ǹsina, yera u g̀ra bu Yoasi, Isireliban sina boko Yoakasin bii, Yehun debubu s̀ bu ne, u na bu tabu yinna. ¹⁸ Yera Yoasi Isireliban sina boko u wisima u ne, s̀kin kikiru garu ta ẁa Libanin guur̀. Tera ta d̀a bakaru s̀m̀bu g̀ria Libanin ta ne, a man wunen bii ẁndia k̀ema u ko nen biin kur̀. Adama gbeeku ye ye yi seewa yi da yi s̀kin kiki te taaka yi go. ¹⁹ Geema Amasia. Wee, a Edmuba kamia. Ma a tii sue. Yen s̀, a siǹ s̀e wunen yenù. Mban s̀na kaa tii tabu sure bi bu koo ka nun k̀sa naawa. Domi wun_ ka Yudaba, sa ko be_ kam koosia.

²⁰ Adama Amasia kun ǹn swaa daki. Domi ye kpuro ya weewa saa Yinni Gusuǹn min di u ka wa u ǹn yiber_ ba nmu beria. Domi Amasia wi, u Edmuban b̀nu guramawa u s̀am̀. ²¹ Yera Yoasi, Isireliban sina boko u seewa u da u Amasia, Yudaban sina boko ẁri B_ Semesin_ Yudaban tem̀. ²² Ma Isireliba ba Yudaba kamia. Ma Yuda ben baawure u duka sua u wura win yenù. ²³ Yoasi, Isireliban sina boko u Amasia, Yudaban sina boko Yoasin bii, Yoakasin debubu yoru mwa B_ Semesin_. Ma u ka ǹn da Yerusalem_. Saa ye s̀ra wi, Yoasi, u Yerusalemun gb̀raru sura g̀m soonu ne_ (400) saa k̀nn_ ge ba m̀ Efaraimun di sere n ka da k̀nn_ ge ba m̀ Gani g̀mburu. ²⁴ Ma Yoasi wi, u wura ka sii geesu gura ka s̀a yerun g̀a gee ni nu ẁa Ob_ Edmun yenù ka sere maa sina kpaarun arumani. Ma u gabu m̀ru mweera u ka g̀sira win wuu_ Samari_.

*Amasian gəə**(I maa mærio Sinambu II, 14:15-20)*

²⁵ Isireliban sina boko Yoasi, Yoakasin biin gəən biru, Amasia, Yudaban sina boko Yoasin bii, u maa kua wǝə wəkura nəəbu bandu səə. ²⁶ Ye Amasia u gbia u kua ka ye u kua dāku ten sukum, ye kpuro ya yorua Yudaba ka Isireliban sinambun faagin tireru səə. ²⁷ Ye Amasia u ka Yinni Gusunə tonda u kpa, yera ba nùn seesi Yerusalemuə. Ma u duka sua u da u wǝa Lakisiə. Miya ba nùn naa swīi ba go. ²⁸ Ma ba win goru suama ka dumi ba ka na ba sikua win baababan sikaə Dafidin wuuə.

26

*Osiasi**u kua* Yudaban sina boko*(I maa mærio Sinambu II, 14:21-22, 15:1-3)*

¹ Amasian gəən biru, Yudaba kpuro ba Osiasi sua ba swīi bandu səə win tundo Amasian ayerə. Saa ye səə, u məwa wǝə wəkura nəəbu ka tia. ² Wiya u Elati bana u sənwa. Ma u dera ya kua Yudabagia win tundon gəən biru.

³ Osiasi u kuawa wǝə weeraakuru ka yiru Yerusalemuə. Win meron yīsira Yekolia Yerusalemugii. ⁴ U sīawa dee dee Yinni Gusunən wuswaaə nge mæ win tundo Amasia u kua.

Osiasi u Gusunə biru kisi

⁵ Osiasi u kookari kua u ka Yinni Gusunə sāwa Sakarin wǝaru kpuro səə. Sakari wi, u bwisi mə u ka kāsīnu tubusia ni nu wee Gusunən min di. Saa ye səə, ye Osiasi u mǝ kpuro ya ra nùn koorewa.

⁶ Sǝə teeru u yara u ka Filisitiba wəri. Ma u da u Gatin gbāraru yaba ka Yabinegīru ka Asidədugīru. Ma u wusu bana Asidədugībun temə Filisitiban wusun suunu səə.

⁷ Yinni Gusunə u nùn somi u ka Filisitiba ka Daarububa tabu kua ka be ba wāa Guri Baaliə ka sere Maoniba.

⁸ Saa ye səə, Aməniba ba ka Osiasi kēnu naawamme ma u yīsiru yara sere Egibitin tem nəə bura yerə. Domi win dam mu nəəra baama kpuro. ⁹ Osiasi u kōsu yenu kua Yerusalemuə kənnəwə ge ba mə Gani gəmburu, ka ge ga wāa wəwa gia, ka gbāraran goo gəmkirə. Ma u dera nu dam mə. ¹⁰ U maa kōsu yenu bana gbaburə, ma u dəkə dabi dabinu gba, domi u sabe dabi dabinu mə ni nu wāa Sefalan wəwəə ka nim wəkun goorə. Meya u maa gbaa wukobu mə ka be ba ra resəm səmburu ko guunə ka guu te ba mə Kaameliə. Domi u ra gbee səmburu kā.

¹¹ Osiasi u tabu durəbu mə be ba ra tabu de wuu wuuka nge mē win tire yoro Yeyeli ka win tabu sunə turo Maaseya ba ka bu gara. Win sina asakpə turo wi ba mə Hanania, wiya u bu kpare. ¹² Yenu yērobu ka tabu durə wərugəba, be kpuron geera sāawa nərəbun suba yiru ka nata (2.600). ¹³ Tən be, ba tabu durəbu nərəbun suba gooba wunəbu ka nəəba yiru ka nəera wunəbu mə ba kpare (307.500). Bera ba ra sina boko somi tabu səə. ¹⁴ Osiasi u tabu kowo be kpuro terenu ka yaasi wē ka sii furəsu ka yabe tarakpenu ka tennu ka kpurantəenu. ¹⁵ U dera bwisigii goo u tabu yānu ganu kua ni ba yi kōsu yenə ka gani gəmunə. Niya nu ra n sēenu toomə, n kun mē nu n kpenu kasukumə. Ma sina boko Osiasi u yīsiru yara n toma. Domi u somiru wa sere u ka win bandu tāsisia.

¹⁶ Sanam mē Osiasi u win bandu tāsisia u kpa, yera u tii sua sere bu nùn kam kua. U n Gusunə win Yinni mem nəəwē. Ma u da Yinni Gusunən sāa yerə u ka turare dōə doke mi, ka tii. ¹⁷ Yen biru, yāku kowo Asaria u dua mi, ka yāku kowobu wene, ¹⁸ be ba wərugəru mə. Ma ba sina boko Osiasi sōəwa ba nəe, Osiasi, n n wunə kaa Yinni Gusunə turare dōə dokea. Aronin bibun bwesera ba gəsa yen sō. N n men na, a yario sāa yeru min di. Domi a

kua mem nɔɔ sari. A ñ maa bæere wasi Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

¹⁹ Yera sina boko Osiasi u mɔru seewa. N deema u ye ba ra ka turare dɔɔ doke neni. Yera bara disigira nùn wɔri win sirikanaɔ yāku kowo ben nɔni biru Yinni Gusunɔn sãa yeru mi, mi ba ra turare dɔɔ doken wuswaaɔ. ²⁰ Yera yāku kowo tɔnwero Asaria ka yāku kowo be ba tie, ba nùn mɛera, ma ba deema wee, bara disigira win sirikanaɔ. Yera ba yande nɛɛ, u yario tɔɔwɔ. Ma Osiasi u yara tɔɔwɔ fuuku fuuku, domi u wa ma Yinni Gusunɔ u nùn bara disigiru kpɛɛ.

Osiasin bandun kpeeru

(I maa mɛerio Sinambu II, 15:5-7)

²¹ Ma bara disigii te, ta Osiasi wãasi sere u da u ka gu. Ba nùn yara Isireliban suunu sɔɔn di, u da u wãa wi turo. Win bii Yotamuwa u nùn kɔsire kua u tem mɛ kparamɔ. ²² Ye Osiasi u gbia u kua, ka ye u kua win wãa dãakiru sɔɔ, ye kpuron gari yi yorua Gusunɔn sɔmɔ Esai, Amɔtin biin tireru sɔɔ. ²³ Osiasi u kpuna u gu. Ma ba ka nùn da mi ba ra sinambu sike. Adama ba ñ nùn sikua win baababan siki wɔruɔ, domi ba nɛɛ, u bara disigiru mɔ. Ma win bii Yotamu u bandu kɔsire kua.

27

Yotamu

u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛerio Sinambu II, 15:32-38)

¹ Wɔɔ yenda nɔɔbuwa Yotamu u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka tia bandu sɔɔ Yerusalemuɔ. Win mɛron yĩsira Yerusa, Sadɔkun bii. ² U siawa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Win tundo Osiasin yira u swii mam mam. Adama u ñ due Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Yen biru, u dera tɔmba sankiramɔ win tem mɛ sɔɔ.

³ Wiya u Yinni Gusunən sãa yerun kənnə ge ga wãa gunguru gia bana. Ma u maa bani dabinu kua Ofelin gbārarə. ⁴ U wusu bana Yudan guunə. Ma u maa kōsu maru yenu kua ka dii baka damginu yakasə.

⁵ U maa ka Aməniba tabu kua, ma u bu kamia. Wōō ge səw, Aməniba ba nùn sii geesun gobi wunəbu (100) wē ka dīa bimi yi ba m̀ əwsun tənnu nərəbun suba ita (3.000) ka alikaman tənnu nərəbun suba ita. Nge mēya ba m̀ sere n ka girari wōō ita. ⁶ Yotamu u dam kua. Domi u win naane doke Yinni Gusunə səw.

⁷ Ye Yotamu u kuan sukum, win tabu ka win sōma ye u kua, ye kpuron gari yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru səw. ⁸ Yotamu u mōwa wōō yenda nəbu sanam mē u kua sina boko. Ma u kua wōō wəkura nəbu ka tia ban te səw Yerusalemə. ⁹ Yen biru, u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Dafidin wuuə. Ma win bii Akasi u bandu kəsire kua.

28

*Akasi u kua sina boko Yudaə
(I maa mēerio Sinambu II, 16:1-6)*

¹ Akasi u mōwa wōō yendu sanam mē u bandu di. U kuawa wōō wəkura nəbu ka tia bandu səw Yerusalemə. U n̄ sīa dee dee Yinni Gusunən wuswaə. U n̄ win sikado Dafidin yira swīi. ² Isireliban sinambun yira u swīi. U mam būu wi ba m̀ Baalin bwāroku sii ganduguu kua. ³ U turare dōw doke Hinəmun bibun bweserun wəwaə. Ma u ka win tiin bibu yāku dōw mwaararuginu kua nge mē bwese tukunu nu ra ko ni Yinni Gusunə u gira Isireliban wuswaan di. ⁴ U ra būu yākunu ko kpa u nu turare dōw dokea gungunə ka guunə ka sere dāa kubenə.

⁵ Gusunə wj, Akasin Yinni u nùn Sirin sina boko nōmu beria. Ma ba nùn kamia ba win tən dabinu mwēera ba ka da Damasiə. Yen biru, Gusunə u maa nùn beri Isireliban nōmaə. Ma Isireli be, ba nùn kamia. ⁶ Peka, Remalian

bii, u tǎmbu nǎrǎbun suba wunaa teeru (120.000) go sǎo teerun sǎo, yèn sǎ ba Gusunǎ ben baababan Yinni deri. Tǎn be ba go mi, be kpuro ba sǎawa tabu durǎ wǎrugǎba. ⁷ Sikiri, Efaraimuban tabu durǎ u Maaseya, sina bokon bii go ka Asirikamu wi u sǎa sina bokon yǎnun sǎm kowobun wirugii ka sere Elikana sina bokon sina asakpǎ gbiikoo. ⁸ Isireliba ba ben mero bisibu Yudaba yoru mwa tǎmbu nǎrǎbun suba goobu (200.000), kurǎbu ka bibu. Ma ba ben yǎa dabinu gura ba ka da Samariǎ.

⁹ N deema Yinni Gusunǎn sǎmǎ goo u wǎa mi. Win yǎsira Odǎdi. Yera u tabu kowo be sennǎ da. U nǎe, wee Gusunǎ bǎen baababan Yinni u ka Yudaba mǎru kua, ma u bǎe bu nǎmu bǎria, ma i bu go ka wǎnwǎndu sariru sere ben wuri yi nùn girari. ¹⁰ Yera i kǎ tǎ, Yuda be, ka Yerusalemugii be, bu ko bǎen yobu? I ñ tamaa i Gusunǎ bǎen Yinni torari? ¹¹ I swaa dakio i nǎ. I yoo be i mwǎera bǎen mero bisibu sǎo mi yǎsuo bu wura ben yǎnusǎ. Domi Yinni Gusunǎ u ka bǎe mǎru baka mǎ.

¹² Efaraimuban wirugibu gabu, Asaria, Yokananin bii ka Berekia, Mǎsilemǎtun bii ka Esekiasi, Salumun bii ka Amasa, Adilain bii, bera ba tabu kowobu seesi be ba wee tabu gberun di. ¹³ Ba bu sǎowa ba nǎe, i ñ ka yoo be duǎ mini. I kǎ i bǎesen taare sosiwa Yinni Gusunǎn mi. Domi sa tore kǎ. Ma Yinni Gusunǎ u ka sun mǎru sǎa.

¹⁴ Yera tabu kowo be, ba yoo be yǎsu, ba bu ben yǎnu wesia Isireliba ka ben wirugibun wuswaa. ¹⁵ Wirugii be ba soka ka ben yǎsa ba yoo be sua, ba ben be ba wǎa tereru yǎnu dokea ni tabu kowoba mwǎerima. Ba bu yǎnu ka baranu wǎ. Ba dera ba di ma ba nǎra. Ma ba ben mwǎeran bosu bǎkua. Ma ba yoo be sǎo be ba kun kpǎ bu sǎ ketekunu sǎndi ba ka da Yerikoǎ mi kpakpa bǎe wǎa. Yen biru, Isireli be ba ka bu da ba wurama Samariǎ.

Akasi u somiru kasu

*Asirigibun mi**(I maa mæerio Sinambu II, 16:7-20)*

¹⁶ Saa ye sœra sina boko Akasi u gœra Asirin sinambun mi, u bu somiru kana. ¹⁷ Edœmuba ba na ba kpmam Yudaba wœri ba kamia, ma ba Yuda be, yoru mwœera ba ka doona. ¹⁸ Filisitiba ba wœraa na wuu si su wœa Sefalan wœwœ ka si su wœa Yudan tem sœœ yœsan nœm dwaru gia. Ma ba Beti Semesi ka Ayaloni mwa ka Gederœtu ka Soko ka yen baru kpaanu ka Tinna ka yen baru kpaanu ka Gimuso ka yen baru kpaanu. Ma ba sina wuu si sœœ. ¹⁹ Domi Yinni Gusunœ u Yudaba sekuru doke ben sina boko Akasin sœ. Akasi wi, u kom bereteke kuawa Yudœ, u Yinni Gusunœ mem nœœbu sariru koosiwa mam mam.

²⁰ Ma Asirin sina boko Tigilati Pilesee u na u nœn wœri nge yiberœ. U œn nœn somi. ²¹ Domi Akasi u Yinni Gusunœn sœa yeru ka sina kpaaru ka win tem wirugibun arumani gura u Asirin sina boko wœ. Adama ka mœ, yen gaa kun nœn yare. ²² Sanam mœ u wœa nuku sankiranu sœœ, ka mœ, u Yinni Gusunœ mem nœœbu sariru koosimœwa u dœœ. ²³ U Damasin bœnu yœkuru kua ni nu nœn kamia mi. Domi u nœœ, wee Sirin sina bokon bœnu nu ra bu somi. Tœ, win tii u koo maa nu yœkuru kua kpa nu wa nu nœn somi. Adama nu œn nœn somi. Nu nœn kam kuawa wi ka Isireliba kpuro. ²⁴ Akasi u Yinni Gusunœn sœa yerun dendi yœnu kpaasina u kœsuka. Ma u dera ba tu kœnu. Ma u bœu yœku yenu kua beri berika kpuro Yerusalemœ. ²⁵ Yera u gungunu kua Yudan wusu kpuro sœœ bu ka bœnu yœkuru kua kpa bu maa nu turare dœœ dokea mi. Nge meya u kua u ka Gusunœ win baababan Yinnin mœru seeya.

²⁶ Akasin kookoosun sukum gbiiikisu ka dœakisu si kpuro su yorua Yudaba ka Isireliban sinambun faagin tireru sœœ. ²⁷ Yen biru, Akasi u kpuna u gu, ma ba nœn sikua Yerusalemœ. Adama ba œn nœn sikua Isireliban

sinambun sikaə. Yen biru, win bii Esekiasi u bandu kəsire kua.

29

Esekiasi u bandu di Yudaə
(*I maa mæerio Sinambu II, 18:1-4*)

¹ Esekiasi u mowa wōə yenda nəəbu sanam mē u bandu di. Win meron yīsira Abiya, Sakarin bii. U kuawa wōə yenda nəəbu ka nne bandu səə Yerusalemuə. ² U kua ye ya Yinni Gusunə wēre. Win sikado Dafidin yira u swīi mam mam.

³ Win bandun wōə gbiikuun suru gbiikoo səə, u Yinni Gusunən sāa yeru kenia. Ma u ten gamboba sənwa. ⁴ U dera yāku kowobu ka Lefiba ba na. Ma u bu menna sāa yerun batumaə ye ya wāa sōə yari yeru gia. ⁵ Ma u bu sōəwa u nē, bē Lefiba i swaa dakio i nə. I tii dēerasio, kpa i maa Gusunə been baababan Yinnin sāa yeru dēerasia. I ye ya disi mə kpuro yaro sāa yee ten min di. ⁶ Besen baababa ba kua mem nəə sariba. Ba kōsa kua Gusunə besen Yinnin nəni səə. Ba wi ka win sāa yeru biru kisi. ⁷ Ma ba sāa yee te kenua, ba ten fitilaba go. Ba ku ra nùn turare dōə dokeye. Ba ku ra maa nùn yāku dōə mwaararuginu kue. ⁸ Yera Yinni Gusunə u Yuda ka Yerusalemu məru seesi. Ma u dera ye kpuro ya kua bansu ba ye yēemə nge mē i waamə gisə. ⁹ Besen baababa ba gbisuka tabu səə ma besen bii tən durəbu ka tən kurəbu ka besen kurəbu ba yoru da tem tukumə Yinni Gusunən məru yen sō. ¹⁰ Tē, na kī n ka Gusunə bese Isireliban Yinni arukawani bəke, kpa win məru ye, yu wa yu sure u sun deri. ¹¹ Yen sō, nen bibu, i ku maa Gusunə atafiiru ko. Domi u bē gəsawa i ka nùn səmburu kua, i n nùn sāmə, kpa i n nùn turare dōə dokeammē.

¹² Lefiba be ba sewa ba na, bera Mahati, Amasain bii ka Yoeli, Asarian bii Kehatin bibun bweseru səə ka Kisi,

Abudin bii ka Asaria, Yehalælin bii Merarin bibun bweseru sɔɔ ka Yoasi, Simman bii ka Edeni, Yoan bii Gæesɔnin bibun bweseru sɔɔ ¹³ ka Simuri ka Yeyeli Elisafanin bibun bweseru sɔɔ ka Sakari ka Matania Asafun bibun bweseru sɔɔ ¹⁴ ka Yeyeli ka Simeï Hemanin bibun bweseru sɔɔ ka Semaya ka Usieli Yedutum bibun bweseru sɔɔ. ¹⁵ Ba ben mero bisibu menna ye ba tii dæerasia ba kpa. Yen biru, ba Yinni Gusunɔn sãa yeru dæerasia nge me sina boko u gerua ka nge me Yinni Gusunɔ u wooda wɛ. ¹⁶ Yãku kowobu ba dua Yinni Gusunɔn sãa yerɔ bu ka tu dæerasia. Ma ba disinu kpuro yara ni nu wãa sãa yeru mi, ka ten yaaraɔ. Min diya Lefiba ba disi ni gura ba ka da ba kube wɔwɔa ye ba mɛ Sedoroni. ¹⁷ Ba sãa yee ten dæerasiabɔ toruawa wɔɔn suru gbiikoon tɔɔ gbiikirun di. Yen sɔɔ nɔɔba itase, ma ba tura ten aderɔwɔ. Yen biruwa ba maa kua sɔɔ nɔɔba ita ba ka tu dæerasia ba kpa. Sɔɔ wɔkura nɔɔbu ka tia ba kua ba ka te kpuro dæerasia ba kpa.

¹⁸ Ma ba da sina boko Esekiasin mi ba nɛɛ, wee sa sãa yee te dæerasia sa kpa ka yãku yee te, ka ten dendi yãnu ka tabulu mi ba ra pɛɛ yi ka yen dendi yãnu. ¹⁹ Yãa ni kpurowa sa sɔnwa, ma sa nu dæerasia ni Akasi u raa disi doke win mem nɔɔbu sarirun sɔ sanam me u bandu dii. Ni kpurowa sa yi Yinni Gusunɔn yãku yerun wuswaaɔ.

Esekiasi u maa

Yinni Gusunɔn sãaru seeya

²⁰ Yera sɔɔ teeru, Esekiasi u seewa buru buru yellu u wuun wirugibu menna, ma ba da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.

²¹ Ma ba ka naa kinenu nɔɔba yiru na ka yãa kinenu nɔɔba yiru ka yãa kpemminu nɔɔba yiru ka boɔ kinenu nɔɔba yiru bu ka toranun yãkunu ko bandun sɔ ka yãku yee ten sɔ ka sere Yudaban sɔ. Yera sina boko u yãku kowobu Aronin bibun bweseru sɔɔwa u nɛɛ, bu ye kpuro goowo Yinni Gusunɔn yãku yerɔ. ²² Ma ba ketɛ kinɛ ni sakira

ba nin yem sua ba yēka yāku yerō. Yen biru, ba yāa kinε ni sakira ma ba nin yem yēka yāku yerō. Meya ba maa yāa kpemmii ni sakira ba nin yem yēka yāku yerō. ²³ Yen biru, ba maa ka boo kinε ni na sina bokon wuswaaō ka tambu kpuron wuswaaō bu ka toranun yākununu ko. Ma be kpuro ba ben nōma sōndi boo nin wiru wōllō. ²⁴ Ma yāku kowobu ba boo ni sakira ba nin yem yari yāku yerun temō. Ba yāku te kuawa Isireliba kpuron toranun sō. Domi sina boko u nεε, yāku dōō mwaararugii ni, ka torarun yāku ni, ba koo nu kowa Isireliba kpuron sō.

²⁵ U Lefiba doke Yinni Gusunōn sāa yerō ba seketirenu neni ka guunu ka mōrōkununu nge mε Dafidi ka Gusunōn sōmōbu Gadi ka maa Natani ba wooda wē bu ko. Yinni Gusunōwa u bu wooda ye wē. ²⁶ Ma Lefiba ba na ba sina Yinni Gusunōn sāa yerō ka dwee yāa ni Dafidi u dera ba kua. Ma yāku kowobu ba maa dua ka ben kōbi. ²⁷ Ma Esekiasi u nεε, bu yāku dōō mwaararugiru koowo yāku yeru wōllō. Ye ba yāku dōō mwaararugii te torua, yera ba maa womusu torua. Ma ba kōbi so ka sere Dafidi Isireliban sina bokon dwee yāa ni. ²⁸ Ma tōn be kpuro ba yiira bu ka Yinni Gusunō bεεε wē. Ba kōbi soomō, ba womusu mō sere ba ka yāku dōō mwaararugii te wiru go. ²⁹ Sanam mε ba yāku ni kua ba kpa, yera sina boko ka win tōn be kpuro ba yiira ba Yinni Gusunō bεεε wē. ³⁰ Yera Esekiasi ka Yudaban wirugibu ba Lefiba sōōwa ba nεε, bu Yinni Gusunō siaro ka Dafidin womusu ka maa Asafun womusu. Ma ba Yinni Gusunō kpuna ba nūn sāwa ka nuku doo bakabu.

³¹ Esekiasi u nεε, tē, wee i tii dεεrasia, i kua Yinni Gusunōgibu. Yen sō, i susima i nūn siarabun yākununu kua win sāa yerō.

Yera tōn be, ba maa ka yaa sabenu na ba ka nūn siarabun yāku ni kua. Ma gaba maa nūn yāku dōō mwaararuginu kua ka nuku tia. ³² Yaa sabe ni ba ka

yāku dǎo mwaararugii ni kua mi, nu dabi. Ketēban geera sāawa wata ka wəkuru, yāa kinenu maa wunəbu (100) ka sere yāa kpeṃminu goobu (200). Ye kpurowa ba ka yāku dǎo mwaararugii ni kua. ³³ Yen biru, ba maa ketē nata (600) go ka yāanu nərəbun suba ita (3.000). ³⁴ Adama yāku kowobu ba n̄ dabi dāma te. Yen sǎna ba n̄ kpīa bu yāku yāa ni koku. Ben mero bisibu Lefibara ba bu somi ba ka səmbu te kua sere saa ye yāku kowobu be ba tie ba tii dēerasia. Domi Lefiba ba tii wē ka kīru n̄ kere yāku kowobu. ³⁵ Dāma te, ba yāku dǎo mwaararuginu kua nu dabi ka siarabun yāku ni ba kua ka yaa gum ka sere tam mē ba ka yāku dǎo mwaararuginu kua.

Nge mēya ba ka sǎaru seeya Yinni Gusunə n̄ sǎa yerə. ³⁶ Esekiasi ka tən be kpuro ba nuku dobu kua yēn sǎ Gusunə u doke təmbun gǎrusə ba ka win sǎaru seeya mēsum fuuku.

Gəo sararibun tǎo bakarun

səuru

30

¹ Esekiasi u səməbu gəra Isireliə ka Yudaə. N deema u raa Efaraimuba ka Manaseba tireru yorua bu ka na bu Gəo sararibun tǎo bakaru di Gusunə, be Isireliban Yinnin sǎa yerə, Yerusalemuə. ² Sina boko Esekiasi ka win sina asakpəbu ka Yudaba ba n̄əsina ma ba koo Gəo sararibun tǎo baka te di wǎon suru yiruse səo. ³ Domi ba n̄ kpē bu tu di ten saa səo yēn sǎ yāku kowo dabiru ta n̄ tii dēerasie. Mēya tən dabira kun maa menne Yerusalemuə. ⁴ Sina boko ka tən be kpuro ba tǎo te wura. ⁵ Ma ba dera ba kpara Isirelin tem kpuro səo saa Beri Seban di n̄ ka da sere Danuə, təmbu bu ka na Yerusalemuə bu Gusunə Isireliban Yinni Gəo sararibun tǎo baka te diiya. Domi tən dabiru ta ku ra raa maa tu di nge mē ba yorua bu ko. ⁶ Ma gəro

be, ba sina boko ka win sina asakpɔbun tire ni sua ba ka da Isireliɔ ka Yudaɔ. Ma ba bu sɔɔwa ka sina bokon yĩsiru ba nɛɛ, bɛɛ Isireliba, i wurama Gusunɔ Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinnin mi, kpa win tii u maa wurama bɛɛn mi. I de i wurama bɛɛ be i kisira Asirin sina bokon nɔman di. ⁷I ku bɛɛn baababa ka bɛɛn maabu saari be ba ñ Gusunɔ ben baababan Yinni mɛm nɔɔwɛ, ma u bu kam koosia nge mɛ i waamɔ gisɔ. ⁸I ku swaa taaya nge bɛɛn baababa. I wurama Yinni Gusunɔn mi. I na i nùn sã win sãa yerɔ te u tii yiiye sere ka baadomma. I na i Gusunɔ bɛɛn Yinni sã kpa win mɔru baka ye, yu bɛɛ doonari. ⁹Ì n wurama Yinni Gusunɔn mi, bɛɛn tɔmbu ka bɛɛn bii be ba mwɛera ba ka yoru da, ba koo bu wɔnwɔndu kua kpa bu den de bu wurama tem mɛ sɔɔ. Domi Gusunɔ bɛɛn Yinni u ra suuru ko. Win wɔnwɔnda kpã. U ñ maa bɛɛ biru kisimɔ ñ n wurama win mi.

¹⁰Nge mɛya gɔro be, ba gerumɔ ba ka wusu gasirimɔ saa Efaraimun tem di ka Manasen temɔ n ka girari Sabulonin temɔ. Ma ba bu yɛɛmɔ ba yaakorɔ koosimɔ.

¹¹Adama gaba tii kawa Aɛɛn temɔ ka Manasen temɔ ka Sabulonin temɔ, ma ba seema ba na Yerusalemuɔ.

¹²Mɛya maa Yinni Gusunɔ u ka Yudaba wãa. Ma u dera ben gɔru ga kua tia bu ka sina boko ka win sina asakpɔbun gari mɛm nɔɔwa nge mɛ wi, Yinni Gusunɔ u gerua.

Gɔɔ sararibun tɔɔ bakaru

¹³Tɔn dabiru ta menna wɔɔn suru yiruse sɔɔ Yerusalemuɔ bu ka pɛɛ ye ba kun seeyatia doken tɔɔ bakaru ko. Dɔma te, tɔn be, ba dabia. ¹⁴Yera ba seewa ba bũu yãku yee ni nu wãa Yerusalemuɔ kɔsuka ka sere mi ba ra nu turare dɔɔ dokeye. Ma ba ye kpuro gura ba sure wɔwɔɔ ye ba mɔ Sedoroni. ¹⁵Yen biru, ba Gɔɔ sararibun tɔɔ bakarun yãku yaa sakira wɔɔn suru yirusen sɔɔ wɔkura nnese sɔɔ. Sekura yãku kowobu ka Lefiba mwa, ma ba tii dɛɛrasia. Ba yãku dɔɔ mwaararuginu kua

Yinni Gusunən sãa yerə. ¹⁶ Ben baawure u da u wãa win ayerə nge me Məwisi Yinni Gusunən tənə u yorua woodan tirerə səə. Ma yãku kowobu ba yem yëkamə me Lefiba ba bu wëemə. ¹⁷ Nge me tən dabira wãa be ba n tii dəerasie dōma te, yera n dera Lefiba ba bu yãku yee yi sakiriamme, kpa bu ka yi dəerasia bu yi nenem Yinni Gusunən sã. ¹⁸⁻¹⁹ Tən dabiru ta wãa te ta n tii dəerasie, n mam neere Efaraimuba səə ka Manaseba səə ka Isakariba səə ka sere Sabuloniba səə. Ba Gəə sararibun tãə bakaru di. Adama ba n ten wooda swii. Yen sōna Esekiasi u bu kanaru kua u nee, Yinni Gusunə, wunə tən geowa. Be ba tii wë ka ben gōru kpuro ba ka wunə Gusunə ben baababan Yinni kasu, baa me ba n tii dəerasie, a bu suuru kuo.

²⁰ Yinni Gusunə u Esekiasin kana te mwa ma u tən be suuru kua.

²¹ Nge meya Isireli be ba menna Yerusalemə, ba ka pëe ye ba kun seeyatia doken tãə bakaru di sãə nəəba yiru ka nuku dobu. Tãə baatere yãku kowobu ka Lefiba ba ra n Yinni Gusunə siaraməwa ka dwee yãnu. ²² Esekiasi u Lefi baawure siara səmbu te u kuan sã Yinni Gusunən sã. Ba yãku yaa ye tema sãə nəəba yiru. Ma ba siarabun yãkunu kua ba ka Gusunə ben baababan Yinni siara. ²³ Yen biru, tən be, ba maa wura bu tãə bakaru di sãə nəəba yiru. Ma ba maa sina sãə nəəba yiru ba tãə bakaru di ka nuku dobu. ²⁴ Domi Esekiasi u ketə kinenu nəəbu (1.000) gəsa ka yãanu nəəbun suba nəəba yiru (7.000). Ma win sina asakpəbu ba maa ketə kinenu nəəbu gəsa ka yãanu nəəbun suba wəkuru (10.000). Ma yãku kowobu dabinu ba tii dəerasia. ²⁵ Yudaba kpuro ka yãku kowobu ka Lefiba ka sere be ba na Isirelin di ka səbu be ba wãa Isireliə ka Yudaə, be kpurowa ba nuku dobu kua dōma te. ²⁶ Nuku doo bakabu bu wãa Yerusalemə. Saa Saloməə Dafidi Isireliban sina bokon biin waatin di, ba n tãə baka ten bweseru koore Yerusalemə. ²⁷ Yera yãku kowobu ka

Lefiba ba seewa ba tən be domaru kua. Yinni Gusunə u ben nəə nua domi ben kana te, ta nùn girari sere win wāa yee dɛɛrarə wəllə.

Esekiasi

u Yinni Gusunən sāaru seeya

31

¹Yeniba kpuron biru, Isireli be ba wāa mi, ba seewa ba da Yudan wusu kpuro səə ba bwāarokunu kəsuka ma ba gungunu ka būu yāku yenu kpuro kəsuka Yudan temə ka Bɛnyamɛɛn temə ka Efaraimun temə ka Manasen temə. Yen biru, be kpuro ba wurama ben temə, ben baawure u da u wāa win wāa yerə.

²Esekiasi u wure u yāku kowobu ka Lefiba wesia ben səmburu səə nge mɛ ba ka bənu sāa ka səmbu te baawure u ra ko. Bera ba ko n da yāku dḏə mwaararuginu ka siarabun yāku ko ka sere womusu bu ka Yinni Gusunə siara win sāa yerun kənnəwə. ³Sina boko Esekiasi u win dukian sukum wɛ bu ka yāku dḏə mwaararuginu ko ni ba ra ko bururu ka yoka ka ni ba ra ko tḏə wɛrarugiru səə ka suru kpaon tḏə bakaru səə ka sere tḏə baka ni nu tie səə nge mɛ ba yorua woodan tireru səə.

⁴Yera u Yerusale mugibu sḏəwa u nɛɛ, bu yāku kowobu ka Lefiba ben baa wɛɛyḏ, kpa bu kpī bu Yinni Gusunən woodaba mɛm nəəwa sāa sāa. ⁵Sanam mɛ gari yi, yi nəəra baama, yera Isireliba ba ben alikama ye ya gbia ya ye wɛ ka tam kpam ka gum ka tim ka sere ben dīanu ganu. Mɛya ba maa ka gāanu kpuron wəkuru baateren wəllən tia tia na. ⁶Mɛya Isireliba ka Yudaba be ba wāa Yudan wuu marosə ba ben yaa sabenun wəkuru baateren wəllən tia tia wɛ ka sere gāa ni ba gəsa ba yi nɛnɛm Yinni Gusunən sḏ. Ma ba nu suba suba. ⁷Ba nin subenu toruawa saa wḏən suru itasen di n ka da wḏə gen suru nəəba yiruse

sɔɔ. ⁸ Esekiasi ka win sina bwãabu ba na ba subu ni wa, yera ba Yinni Gusunɔ ka win tãmbu siara.

⁹ Ma Esekiasi u yãku kowobu ka Lefi be bikia u nɛɛ, subu nirà mini. ¹⁰ Yera yãku kowo tɔnwero Asaria, Sadɔkun bweseru sɔɔ, u nùn wisa u nɛɛ, saa mìn di ba ka kɛnu naamɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, dīanu ra n wãawa sa n dimɔ, sa n debumɔ. Ni nu tiara nu kpã niya mini. Domi Yinni Gusunɔ u sun domaru kua.

¹¹ Ma Esekiasi u wooda wɛ bu dinu sɔmɛ mi ba koo nu yi. Ma ba dinu sɔnwa. ¹² Ma ba ka kɛnu ka wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia na ka yãku dīa ni nu sãa Yinni Gusunɔginu. Lefi wi ba mɔ Konania wiya ba dīa ni nɔmu sɔndia, ma win mero bisi Simɛi u sãa win yiruse. ¹³ Yeyeli ka Asasia ka Nakati ka Asaeli ka Yerimɔti ka Yosabadi ka Elieli ka Yisimakia ka Makati ka Benaya be kpurowa Konania ka win mero bisi Simeia ba kpare nge mɛ sina boko Esekiasi ka yãku kowo Asaria Yinni Gusunɔn sãa yerun wirugii ba wooda wɛ. ¹⁴ Kore wi u sãa Lefi Yiminan bii, u sãawa kɔnnɔ ge ga wãa sɔɔ yari yeru gian kɔso. Wiya ba kɛɛ ni nɔmu sɔndia nì ba ka Yinni Gusunɔ naawa ka nuku tia ka sere ni ba ra wunɛ Yinni Gusunɔn sɔ. Beya ba ko n da kɛɛ ni bɔnu ko. ¹⁵ Yãku kowobun wusu sɔɔ, Edeni ka Miyamini ka Yosue ka Semaya ka Amaria ka Sekaniawa ba gɔsa bu Kore wi somi ba n da ka kɛɛ ni begibu bɔnu kue dee dee bibu ka bukurobu kpuro nge mɛ ba ka bu bɔnu sãa wuu wuuka. ¹⁶ Beya tɔn durɔ bii be ba gara saa wɔɔ itan di n ka da be ba kere mɛ, ka be ba gesi dumɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ tɔɔ baatere bu ka ben sɔma ko wuu wuuka, ¹⁷ ka yãku kowo be ba gara yenu ka yenu ka Lefiba be ba gara saa be ba wɔɔ yendu mɔn di nge mɛ ben sɔmbura sãa wuu wuuka, ¹⁸ ka sere maa tɔn be ba tie kpuro ka ben debuminu ka ben kurɔbu ka bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu, domi ba tii wɛwa mam mam Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu sɔɔ. ¹⁹ Aronin bibun bweseru

te ta sã yãku kowobu baru kpaanɔ wuu marosun bɔkuɔ, ba tãmbu gɔsa wuu baagere sɔɔ be ba ko n da bu dīanu bɔnu kue ben suunu sɔɔ, ka sere Lefi be ba gara garan suunu sɔɔ.

²⁰ Wee ye Esekiasi u kua Yuda kpuro sɔɔ. U sīawa dee dee gem sɔɔ Gusunɔ win Yinnin wuswaaɔ. ²¹ Sɔma ye u kua bu ka sãaru ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka sere win woodan mem nɔɔbu, u ye kpuro kuawa ka g̃ru tia. Ma u koorã.

32

Asirin sina boko Sankeribu

u Yudan tem wɔri

(*I maa mɛerio Sinambu II, 18:13, Esai 36:1*)

¹ Esekiasi u sãa dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeniban biruwa Sankeribu, Asirin sina boko u na Yudaɔ, ma u dera ba wuu gb̃ararugisu tarusi. U nɛɛ, u koo su wɔriwa ka dam. ² Ye Esekiasi u wa Sankeribu u na u ka Yerusalemu tarusi, yera u wirugibu ka tabu kowo damgibu soka, ³ bu wesiana bu ka bwii yi kenɛ yi yi wãa wuun biruɔ. ⁴ Tɔn dabira ta nùn somi ba ka bwii yi kɔrua ka nim tora ye ya kokumɔ bera yen suunu sɔɔ. Domi Esekiasi u nɛɛ, u ñ kī Asirigibu bà n tunuma bu nim deema n kpã.

⁵ Ma u win bandun dam tãsisia. U Yerusalemun gb̃ararun mi n wɔruma seeya ka maa wuun kɔsu yenu. Ma u gb̃araru garu bana wuun biruɔ u ka sikerena. Ma u karì ye sɔnwa ye ba mɔ Milo Dafidin wuuɔ. U tabu yãa dabi dabinu kasu ka maa tɛrɛnu.

⁶ U tabu sinambu kua ma u bu menna wuun gb̃ararun kɔnnɔwɔ. Ma u bu kirɔ kua u nɛɛ, ⁷ bu tii dam k̃ɛyɔ kpa bu wɔrugɔru sɔɔsi. Bu ku berum ko bu diiri Asirin sina boko ka win tɔn dabi ten wuswaaɔ. Domi be ba ka bu wãa ba dabi n kere be ba ka nùn wãa. ⁸ Tɔmba ba ka nùn wãa.

Adama be, Gusunɔ ben Yinniwa u koo bu somi. Wiya u koo bu dam wɛ tabu sɔɔ.

Ma tɔn be, ba Esekiasi Yudan sina bokon gari yi naanɛ kua.

Sankeribu u gɔra

Yerusalemɔ

(Imaa mɛerio Sinambu II, 18:17-37, Esai 36:2-22)

⁹ Yeniban biru, Sankeribu, Asirin sina boko u win sɔm kowobu gɔra Yerusalemɔ sanam mɛ u wɔa Lakisiɔ ka win tabu kowobu kpuro. U sɔm kowo be gɔrawa Esekiasi ka Yuda be ba wɔa Yerusalemɔ kpuron mi, ¹⁰ bu nɛɛ, ameniwa wi, Sankeribu, Asirin sina boko u gerua. U nɛɛ, ma sɔra ba ben naanɛ doke ba ka wɔa Yerusalemɔ ka nuku sankiranu. ¹¹ Bu ku de Esekiasi u bu nɔni wɔke kpa u de bu gbi gɔɔru ka nim nɔrun sɔ ye u nɛɛ, Gusunɔ ben Yinni u koo bu wɔra wi, Asirin sina bokon nɔman di. ¹² Ba ɛ ye ma wi, Esekiasiwa u gungunu kɔsuka ka Yinni Gusunɔn yɔku yee te? Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, yɔku yee teeru tɔnan miya ba ko n da de bu yiira bu Yinni Gusunɔ sɔ kpa bu nɔn turare dɔɔ dokea. ¹³ Adama be, ba ɛ yaaye ye wi, Sankeribu ka win baababa ba bwesenu kpuro kua? Nin bɔnu nu kpɔa nu bu yara saa win nɔman di? ¹⁴ Bwese ni win baababa ba kam koosia sɔɔ, nin niren bɔna nu kpɔa nu bu yakia win nɔman di ben tii bu ka sere nɛɛ, Gusunɔ ben Yinni u koo bu yakia. ¹⁵ Yen sɔ, bu ku de Esekiasi u bu nɔni wɔke kpa u n bu gari seeyamɔ mɛsum. Bu ku nɔn naanɛ ko. Domi bweseru garun bɔnu kun kpɔa nu tu wɔre win nɔman di, ɛ kun mɛ win baababan nɔman di. Kaa sere gere Yudaban bɔnu?

¹⁶ Nge mɛya Sankeribun sɔmɔ be, ba Yinni Gusunɔ ka win sɔm kowo Esekiasi wɔmmɔ.

Sankeribun sɔmɔbu

ba Yinni Gusunə wəmmə

(I maa məerio Sinambu II, 19:14-19, Esai 37:14-20)

¹⁷ Sankeribu u tireru yorua u ka Gusunə Isireliban Yinni wəmə. U nəe, nge mə bwese ni nu tien būnu nu ɛ kpīa nu nin təmbu wəre win nəman di, nge məya Gusunə, Esekiasin Yinni u ɛ maa kpē u bu wəra win nəman di.

¹⁸ Ma Sankeribun səmə be, ba gbāramə ka dam ka Yudan barum bu ka təmbu nandasia be ba wāa gbāra ten səwəwə kpa bu wa bu wuu ge mwa. ¹⁹ Ba Gusunə Yerusalemugibun Yinnin gari mə nge bwese ni nu tien būu ni ba ka tii seka.

Asirigibu ba duki yakikira

(I maa məerio Sinambu II, 19:15,35-37, Esai 37:15,36-38)

²⁰ Yera Esekiasi ka Gusunən səmə Esai, Amətin bii ba kanaru wəri gari yin sō ba Yinni Gusunə nəəgiru sue wəllə. ²¹ Yera Yinni Gusunə u gərado goo gəra u Asirigibun sansani wəri u ben tabu durə wəruğəba ka ben tabu sinambu ka ben wirugibu go. Yera Asirin sina boko u gəsira u wura win temə ka sekuru. Ma u da win būu dirə. Miya win tiin bibu ba na ba nùn kāasi ba go ka takobi.

²² Nge məya Yinni Gusunə u ka Esekiasi ka Yerusalemugibu faaba kua saa Sankeribun nəman di ka sere be ba tie kpuron nəman di. Ma u bu kōsu be ba ka bu sikerenən sō. ²³ Tən dabira ta ra ka Yinni Gusunə kēnu naawe Yerusalemuə kpa tu maa ka Esekiasin tii kēe gobiginu naawa. Saa yen dəma ten di, u yīsiru yarawa bwesenu kpuro səw.

Esekiasin bandun kpeeru

(I maa məerio Sinambu II, 20:1-21, Esai 38:1-8, 39)

²⁴ Saa ye səw, Esekiasi u bara sere u gəw turuku kua. Ma u Yinni Gusunə kana. Ma Yinni Gusunə u nùn wisa, ma u nùn səm maamaakiginu kua. ²⁵ Adama Esekiasi

kun kue nge u durom wa Yinni Gusunɔn min di. Ma u tii sua. Yera Yinni Gusunɔ u bu mɔru seesi wi ka Yudaba ka Yerusalemugibu. ²⁶ Ye u wa mɛ, yera wi ka Yerusalemugibu ba tii kawa. Ma Yinni Gusunɔn mɔru ya doona ben min di Esekiasin waati ye sɔɔ.

²⁷ Esekiasi u dukia baka ka bɛɛɛ baka wa. U sii geesu ka wura ka kpɛe gobiginu ka turareba kasu ka tɛɛnu ka gãa bwese bweseka ye ya wã. ²⁸ U alikaman biranu kua, ma u tam kpam ka gum beru yenu kua ma u yaa sabenu baaniren gõru kua ka sere nin dii yenu. ²⁹ Ma u tii wusu bania. U yaa sabenu wa dabi dabinu, ketɛba ka yãanu ka bonu. Domi Yinni Gusunɔ u nùn dukia baka wẽ.

³⁰ Wiya u maa Gihonin yeru gèn nɔɔ ga wãa gungurun bera gia kɔrua, ma u nɔɔ kpɔɔ yaba Dafidin wuun sɔɔ duu yeru gia.

Ye Esekiasi u gõru doke u ko kpuro, ya nùn koorawa.

³¹ Adama sanam mɛ Babilonin sina boko u sɔmɔbu mɔrisia u ka wa sɔm maamaaki ye Yinni Gusunɔ u mɔ Isireliɔ, yera Gusunɔ u Esekiasi deri u ka wa ye ya wãa win gõruɔ.

³² Ye Esekiasi u kuan sukum ka nge mɛ u Gusunɔ sãwa ka naanɛ, ye kpuron gari yi yorua Gusunɔn sɔmɔ Esai, Amɔtin biin kãsinun tireru sɔɔ ka maa Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ. ³³ Esekiasi u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Dafidin bibun bweserun siku yerɔ bera gee n gunum bo. Yerusalemugibu ka Yudaba ba nùn gɔɔ swiɣya. Yen biru, win bii Manase u bandu kɔsire kua.

33

Manase

u kua Yudaban sina boko
(*I maa mɛɛrio Sinambu II, 21:1-18*)

¹ Manase u mɔwa wɔɔ wɔkura yiru sanam mɛ u bandu di Yudaɔ. Ma u kua wɔɔ weeraakuru ka nɔɔbu ban te

sɔɔ Yerusalemuɔ. ² Kɔ̄sa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. Bwese ni Yinni Gusunɔ u gira Isireliban wuswaan di nin kom kɔ̄sum mɛya u swii. ³ U wure u gungunu seeya ni win tundo Esekiasi u kɔsuka. Ma u bɔ̄u wi ba mɔ̄ Baalin yɔ̄ku yenu kua ka bɔ̄u wi ba mɔ̄ Asitaaten bwārokunu ni win tundo u raa kɔsuka. Ma u kperi ka sɔɔ ka surun sāaru wɔ̄ri. ⁴ U bɔ̄u turanu bana Yinni Gusunɔn sāa yerɔ tɛn mi Yinni Gusunɔ u win yīsiru doke sere ka baadommaɔ. ⁵ U maa suru ka sɔɔ ka kperin yɔ̄ku yenu kua sāa yee ten yaari yiru ye sɔɔ. ⁶ U dera ba ka win bii tɔn durɔbu yɔ̄kuru kua Hinɔmun wɔwaa. U ra ka wɛɛ ka guru winu sɔroru ko kpa u dobo doboba ko. U gɔri sokobu yii be ba ra nɔn sian gari sɔ̄. Ma u kɔ̄sa mɔ̄ u dɔɔ ye ya Yinni Gusunɔn mɔru seeya. ⁷ U win bɔ̄un bwāroku kua u yi Yinni Gusunɔn sāa yerɔ. N deema Yinni Gusunɔ u raa Dafidi ka win bii Salomɔɔ sɔ̄wa u nɛɛ, sāa yee teni ka Yerusalemu yeniwa na gɔsa Isireliban suunu sɔɔ ya n ka nɛn yīsiru sɔ̄wa sere ka baadommaɔ. ⁸ Na n maa Isireliba yaramɔ saa ben tem di mɛ na ben baababa wɛ̄ b̄a n gesi nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm nɔ̄wammɛ ye na Mɔwisi wɛ̄ u yorua. ⁹ Adama Manase u dera Yudaba ka Yerusalemugibu ba ka Yinni Gusunɔ tonda, ma ba kɔ̄sa kua n kere bwese ni Yinni Gusunɔn tii u gira be Isireliban wuswaan di.

¹⁰ Yinni Gusunɔ u ka Manase ka win tɔmbu gari kua. Adama ba n nɔn swaa daki. ¹¹ Yera Yinni Gusunɔ u Asirin sina bokon tabu sinambu gɔra ba Manase mwa ba yɔni doke, ma ba nɔn bɔkua ka sii gandun yɔni ba ka da Babiloniɔ. ¹² Sanam mɛ u wāa nuku sankiranu sɔɔ, yera u tii kawa Gusunɔ win baababan Yinnin wuswaaɔ. Ma u nɔn kana. ¹³ Ma Yinni Gusunɔ u gɔru gɔsia u win kanaru mwa, u ka nɔn wura Yerusalemuɔ win bandu sɔɔ. Saa ye sɔ̄ra Manase u gia ma Gusunɔwa u sāa Yinni.

¹⁴ Yeniban biru, u gana bana Yerusalemun tɔ̄wɔ Gihonin sɔ̄ duu yeru gia wɔwaa. Gana ye, ya dawa sere

kənnəwə ge ba m̀ Swēε. Ma ya ka Yerusalemun wəw bera ye ba m̀ Ofeli sikerena. U dera gana ye, ya gunia too. Ma u tabu sinambu doke Yudan wuu si su gbāranu m̀ kpuro sɔw. ¹⁵ Ma u tən tukobun b̄n̄un bwāarokunu ka win tiiguu ge, ni u raa doke Yinni Gusunən s̄a yerə kpuro wuna ka sere b̄ūu ȳāku yee ni u bana Yinni Gusunən s̄a yerun guurə Yerusalemu. Ma u nu kasi kua wuun biru. ¹⁶ Yera u Yinni Gusunən ȳāku yeru wesia s̄a yerə. Ma u siarabun ȳākunu kua. U Yudaba wooda wē bu Gusunə Isireliban Yinni wi turo s̄a. ¹⁷ Saa ye sɔw, t̄mba ȳākunu m̀ gungunə, adama Gusunə ben Yinniwa ba nu kuamme.

¹⁸ Ye Manase u kuan sukum ka kana te u kua ka Yinni Gusunən gari yi win s̄əm̄əbu ba n̄n̄ s̄ɔwə, ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔw. ¹⁹ Win kanaru ka nge m̄e Yinni Gusunə u n̄n̄ wurari ka win toranu ka gunguu ni u kua ka m̄em̄ n̄əbu sari te u kua ka sere bwāaroku ni u seka ma u nu gira u s̄āwa u sere tii kawa, ye kpuron gari yi yorua Hosain tireru sɔw. ²⁰ Yen biruwa Manase u kpuna u gu. Ma ba n̄n̄ sikua win tiin dirə. Ma win bii Aməw u bandu kəsire kua.

*Aməw u kua sina boko Yudaə
(I maa m̄εerio Sinambu II, 21:19-26)*

²¹ W̄ɔw yenda yiruwa Aməw u m̄ə sanam m̄e u bandu di. Ma u kua w̄ɔw yiru ban te sɔw Yerusalemu. ²² K̄s̄a u kua Yinni Gusunən n̄əni sɔw nge win tundo Manase. U bwāaroku ni Manase u kua kpuro ȳākuru kua u s̄āwa. ²³ U n̄ tii kawe Yinni Gusunən wuswaaə nge m̄e win tundo u tii kawa. Adama u win toranu sosiməwa u d̄əw.

²⁴ Win s̄əm̄ kowobu ba n̄n̄ seesi ma ba n̄n̄ go win dirə. ²⁵ Adama be ba n̄n̄ seesi ba go mi, t̄mba maa ben tii so ba go. Ma ba win bii Yosiasi kəsire kua bandu sɔw.

34

Yosiasi

u kua Yudaban sina boko

(I maa mæerio Sinambu II, 22:1-2, 23:4-20)

¹ Wõõ nǎba itawa Yosiasi u mǎ sanam mε u bandu di. Ma u kua wõõ tǎna ka tia bandu sǎw Yerusalemuǎ. ² Gea u kua Yinni Gusunǎn nǎni sǎw. Win sikado Dafidin yira sǎwra u sǎa mam mam. U ñ yen gam gere.

³ Win bandun wõõ nǎba itase sǎw, sanam mε u sǎa aluwaasi, u Gusunǎ win sikado Dafidin Yinni kasum wǎri. Win bandun wõõ wǎkura yiruse sǎw, u Yerusalemu ka Yuda dǎerasiabu torua. U gunguu ñin mi ba ra bũnu sǎ kǎsuka ka ñin bwǎaroku bwese bweseka. ⁴ Ba bũu wi ba mǎ Baalin yǎku yenu kǎsuka win wuswaaǎ. Ma u bwǎaroku ni ba kua sǎǎn sǎ ka ni ba kua ka sii gandu kǎsuka. U dera ba nu munkawa ma ba ñin kǎki gura ba wisi be ba nu sǎamǎn sikan wǎllǎ. ⁵ Ma u bũu yǎku kowobun kukunu sikia u dǎw doke ben yǎku yenǎ. Nge meya u ka Yuda ka Yerusalemu dǎerasia.

⁶ Manasen wusu sǎw ka Efaraimugisǎ ka Simeǎgisǎ ka Nǎfitaligisǎ si su kua bansu, u bũu yǎku yenu kǎsukawa ⁷ ma u bwǎarokunu surura ma ba nu kǎsuka muku muku nu kua tua. Meya u maa bwǎaroku ni ba kua sǎǎn sǎ kǎsuka Isireliban tem kpuro sǎw. Ma u gǎsira u wura Yerusalemuǎ.

Yǎku kowo tǎnwero

u woodan tireru wa

(I maa mæerio Sinambu II, 22:3-10)

⁸ Yosiasin bandun wõõ yǎndu yiru sarise sǎw, sanam mε u tem mε, ka Yinni Gusunǎn sǎa yee te dǎerasia u kpa, yera u Safani, Asalian bii gǎra ka Maaseya wi u sǎa wuun guro guro ka Yoasi, Yoakasin bii wi u sǎa tire bero bu ka Gusunǎ win Yinnin sǎa yeru sǎmε. ⁹ Tǎn be kpuro ba da

yāku kowo tɔnwero Hilikiyan mi. Ma ba nùn gobi wē yi Lefiba ba raa mwɛera Yinni Gusunɔn s̄aa yerun s̄s̄ saa Manasen tem di ka Efaraimun tem di ka Yudaban min di ka Isireliba kpuron min di ka Benyamɛɛn tem di ka sere Yerusalemugibun min di. ¹⁰ Be ba s̄ombu te kpare bera ba gobi yi n̄omu s̄ondia ma ba yi s̄om kowobu wē be ba s̄aa yee te s̄omm̄. ¹¹ Bera d̄aa d̄ākobu ka ban̄obu. Gobi yiya ba koo ka kpee bakanu dwe ka d̄aa ye ba koo ka dia kpe ye Yudaban sinamba sank̄a. ¹² T̄ɔn be, ba s̄omburu kuawa ka naan̄ɛ. Yasati ka Abudiasi be ba s̄aa Lefiba, Mɛrarin bweseru s̄ɔɔ ka Sakari ka Mɛsulamu, Kehatin bweseru s̄ɔɔ, bera ba bu kpare. ¹³ Lefi be ba womusu ka dweebu yē, bera ba ra maa be ba ra s̄omunu sue n̄oni doke ka sere maa s̄aa yee ten s̄om bwese bwesekan kowobu. Ma Lefiba gabu ba s̄aa tire yorobu ka s̄aman guro gurobu. Gaba maa s̄aa k̄onn̄ɔn k̄s̄obu.

¹⁴ Sanam mɛ ba da bu ka gobi yi sua yi ba wē Yinni Gusunɔn s̄aa yerun s̄s̄, yera yāku kowo Hilikiya u woodan tireru wa t̄ɛ Yinni Gusun̄ɔ u raa M̄owisi wē. ¹⁵ Yera Hilikiya u Safani, tire yoro s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, na woodan tireru wa Yinni Gusunɔn s̄aa yer̄ɔ. Ma Hilikiya u tu suama u Safani wē. ¹⁶ Ma Safani u tire te sua u ka sina boko daawa. Ma u nùn s̄ɔɔwa u n̄ɛɛ, wunɛn s̄om kowobu ba kua kpuro ye a bu yiire. ¹⁷ Ba t̄ɔn be a s̄aa yee ten s̄omburu n̄omu s̄ondia ka t̄ɔn be ba s̄oma m̄ɔ mi, gobi yi wē.

¹⁸ Yen biru, yāku kowo Hilikiya u maa man tireru garu wē.

Ma Safani u tu gara sina bokon wuswaaɔ.

Yosiasi u t̄ombu ḡɔra

bu bikiaru ko Huludan mi
(*I maa m̄ɛrio Sinambu II, 22:11-20a*)

¹⁹ Sanam mɛ sina boko u wooda yen gari nua, yera u win yānu nenua u karana nuku sankiranun s̄s̄. ²⁰ Yera sina boko u Hilikiya ka Akikamu, Safanin bii ka Abudoni,

Miseen bii ka tire yoro Safani ka Asaya win sɔm kowo sɔɔwa u nɛɛ, ²¹ i doo i bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi Isireliba ka Yuda be ba tien sɔ tire te sa wa minin garin sɔ. Domi Yinni Gusunɔ u ka sun mɔru mɔ ya kpɔ yɛn sɔ besen baababa ba ɛ win gari mɛm nɔwɛ. Ba ɛ kue nge mɛ ya yorua woodan tire te sɔɔ.

²² Hilikiya ka tɔn be sina boko u gɔsa mi, ba da Gusunɔn sɔmɔ tɔn kurɔ Huludan mi. Huluda wi, u sɔawa Salumun kurɔ, Tokehatin bii, Hasira wi u ra sɔa yɔnu kɔsun debubu. Huluda wi, u wɔawa Yerusalemun wɔɔ beri kpaaɔ. Sanam mɛ ba nɔn sɔɔwa ye ba kɔ, ²³ yera u bu wisa u nɛɛ, ameniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, i durɔ wi u bɛɛ gɔrima sɔɔwɔ i nɛɛ, ²⁴ u koo de kɔsa ka bɔri yi tem mɛn tɔmbu deema yi yi yorua tireru sɔɔ tɛ i gara Yudaban sina bokon wuswaaɔ. ²⁵ Domi ba nɔn biru kisi ba da ba bɔnu turare dɔɔ dokeammɛ. Ma ba win mɔru seeya ka bwɔaroku ni ba tii kua ba sɔamɔ. Yen sɔ, u ko n ka tem mɛn tɔmbu mɔru sɔawa, ya ɛ suremɔ. ²⁶⁻²⁷ Adama i ko i Yudaban sina boko wi u bɛɛ gɔrima i ka bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi sɔ i nɛɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni u nɛɛ, u win kanaru mwa. Domi ye u win woodan gari yi nua, yi win gɔru taare wɛ, ma u tii kawa Gusunɔn wuswaaɔ, ma u win yaberu nenua u karana nuku sankiranun sɔ, ma u swɔ wi, Gusunɔn wuswaaɔ. ²⁸ Tɛ, Gusunɔ wi, u koo de u gbi bɔri yɛndu sɔɔ kpɔ bu nɔn sike win sikirɔ. Win nɔni kun wahala ye wasi ye u koo de yu Yerusalemu ka yen tɔmbu deema.

Yosias u wure u ka Gusunɔ

arukawani bɔkua

(*I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:20b-23:3*)

Yera Hilikiya ka wigibu ba ka sina boko gari yi daawa. ²⁹ Ma sina boko u gɔra bu Yudaba ka Yerusalemun guro gurobu kpuro mɛna. ³⁰ Yen biru, u da Yinni Gusunɔn

sāa yerō ka Yudaba ka Yerusalemugibu kpuro ka yāku kowobu ka Lefiba tambu kpuro gesi, saa bukurobun di n ka da bibō. Ma u be kpuro Yinni Gusunōn woodan tire te garia te ba wa sāa yee ten mi. ³¹ Yera sina boko u yōra win turaru wōllō, ma u ka Yinni Gusunō arukawani bōkua u nēē, u koo wi, Yinni Gusunōn woodaba ka win gere swīiwa ka win gōru kpuro ka win bwēra kpuro kpa u ka gari yi mēm nōwa yi ba yorua woodan tire te sō. ³² Ma u dera tōn be ba wāa Yerusalemuō ka Benyamēen temō ba dua arukawani ye sō. Ma ba kua nge mē Gusunō ben baababan Yinnin arukawani ye, ya gerumō. ³³ Yosiasi u būnun bwāarokunu kōsuka ni Isireliba ba waama tem tukum di. Ma u be ba wāa Isireliō kpuro tilasi kua bu ka Gusunō ben Yinni sā. Win wāarun tōru kpuro sō, ba ñ gere Yinni Gusunōn yiran di.

35

Yosiasi

u Gō sararibun tōo bakaru di
(I maa mēerio Sinambu II, 23:21-23)

¹ Yosiasi u Gō sararibun tōo bakaru di Yerusalemuō Yinni Gusunōn sō. Ba ten yāku yēē sakirawa wōn suru gbiikoon sōo wōkura nne se sō. ² U yāku kowobu doke ben sōmburu sō. Ma u bu dam kā bu ka Yinni Gusunōn sāa yerun sōmburu ko. ³ U Lefi be ba gōsa nenem Yinni Gusunōn sō ba Isireliba keu sōosimō sōowa u nēē, i Yinni Gusunōn woodan kpakoro dēera te dokeo sāa yerō tē Salomō Dafidi Isireliban sina bokon bii u bana. I ñ maa tu suamō senō. I de bēē ka bēen tambu i Gusunō bēen Yinni sā. ⁴ I de i n sōoru sāa yenu ka yenu ka nge mē Dafidi Isireliban sina boko ka win bii Salomō ba bēē bōnu kua ba yorua. ⁵ I de i bēen ayeru mwa sāa yerō yenu ka yenu nge mē ba bēen mero bisibu Lefiba bōnu sāa. ⁶ Bēeya i ko i Gō sararibun yāku yēē sakiri. Yen sō, i de i tii dēerasia, kpa i

ten sɔ̄ru ko beɛn mero bisibun s̄ɔ̄ nge mɛ Yinni Gusunɔ̄ u Mɔ̄wisi wooda wɛ̄.

⁷Yosiasi u tɔ̄n be ba w̄a mi ȳānu ka bonu wɛ̄ nɔ̄rɔ̄bun suba tɛna (30.000) ka sere ketɛba nɔ̄rɔ̄bun suba ita (3.000) bu ka ye kpuro Gɔ̄ sararibun t̄ɔ̄ɔ̄ bakaru ko. Yaa sabe ni kpuro nu weewa sina bokon arumanin di. ⁸Win sina bw̄ābu ba t̄ambu ka ȳāku kowobu ka Lefiba k̄ɛnu k̄ā ka nuku tia. Ma s̄ā yerun wirugibu, Hilikiya ka Sakari ka Yehieli ba ȳāku kowobu ȳānu nɔ̄rɔ̄bun suba yiru ka nata (2.600) ka sere ketɛba gooba wunɔ̄bu (300) wɛ̄. ⁹Konania ka Semaya ka Netanɛeli ka ben mero bisibu Lefiban wirugibu, Hasabia ka Yeyeli ka Yosabadi ba Lefiba ȳānu nɔ̄rɔ̄bun suba nɔ̄ɔ̄bu (5.000) ka ketɛba nɛera wunɔ̄bu (500) wɛ̄. ¹⁰Wee nge mɛ ba t̄ɔ̄ɔ̄ baka ten kpunaa koosina. Ȳāku kowobu ka Lefiba ba ben ayeru sua wuu wuuka nge mɛ sina boko u gerua. ¹¹Ba Gɔ̄ sararibun yɛɛ go. Ma ȳāku kowobu ba yem ȳɛkamɔ̄ mɛ Lefiba ba bu t̄iimɔ̄. Yen biru, ma Lefi be, ba yɛɛ yi kokumɔ̄. ¹²Ba ȳāku d̄ɔ̄ mwaaruginun yɛɛ yi nenem bu ka ye t̄ambu wɛ̄ yenu ka yenu kpa bu ka ye Yinni Gusunɔ̄ ȳākuru kua nge mɛ ba yorua woodan tireru sɔ̄ te Yinni Gusunɔ̄ u Mɔ̄wisi wɛ̄. Nge mɛya ba maa kua ka ketɛba. ¹³Ba Gɔ̄ sararibun ȳāku yaa ye w̄ɔ̄wa nge mɛ wooda ya gerua. Yen biru, ba yaa ye ba w̄ia nenem Yinni Gusunɔ̄n s̄ɔ̄ yikua. Ma ba yande ye t̄ambu kpuro bɔ̄nu kua. ¹⁴Yen biruwa ba ben tiigia ka ȳāku kowobugia yikua. Domi ȳāku kowo Aronin bibu ba s̄amburu kua sere ka w̄ɔ̄kurɔ̄. Ba ȳāku d̄ɔ̄ mwaaruginu ka yaa gum ȳākunu m̄. Yen s̄ɔ̄na Lefiba ba bu yaa yikuammɛ. ¹⁵Wom kowo Asafun bibu ba w̄a ben ayerɔ̄ nge mɛ Dafidi ka Asafu ka Hemani ka Yedutum, sina bokon bwisi k̄ɛɔ̄ ba wooda yi. Ma k̄ɔ̄nnɔ̄n k̄ɔ̄sobu ba ȳɔ̄ k̄ɔ̄nnɔ̄ baageren mi. Ba ñ doone ben ayerun di, domi Lefiba ba bu ben d̄ianu kuammɛ. ¹⁶Nge mɛya ba kpunaa

yi dōma te, bu ka Gōō sararibun tōō bakaru di, kpa bu yāku dōō mwaararuginu ko Yinni Gusunōn yāku yerō nge mē sina boko u wooda yi.

¹⁷ Isireli be ba wāa mi kpuro ba Gōō sararibun tōō bakaru di dōma te, ma ba pēε ye ba kun seeyatia doken tōō bakaru di sōō nōōba yiru. ¹⁸ Saa Gusunōn sōmō Samuelin waatin di sere n ka gisō girari, ba ñ Gōō sararibun tōō bakaru garu diire mē Isireliō. Mēya sina boko goo maa sari Isireliō wi u Gōō sararibun tōō bakaru diire nge Yosiasi ka yāku kowobu ka Lefiba ka Yudaba ka Isireliba be ba wāa Yerusalemuō dōma te. ¹⁹ Yosiasin bandun wōō yendu yiru sarise sōōra ba Gōō sararibun tōō baka te di.

Yosiasin bandun kpeeru

(I maa mēerio Sinambu II, 23:28-30)

²⁰ Ye Yosiasi u Yinni Gusunōn sāa yee te sōnwa u kpa, yen biruwa Egibitin sunō Neko u seewa u tabu dōō Kaakemisiō, daa te ba mō Efaratiō. Yera Yosiasi u seewa u nūn wōrim da mi. ²¹ Yera Neko u nūn sōmōbu gōria u nēε, mba n sun mōsine nē ka wunē Yudaban sina boko. Domi n ñ wunē na tabu wōrim wee gisō. Yenu ge ga ka man tabu mō, gera na wōrim dōō. Yinni Gusunōwa u man sōōwa u nēε, n doo fuuku. Yen sō, a ku ka Gusunō gabirina wi u ka man wāa, kpa u ku raa nun kam koosia. ²² Adama Yosiasi u yina u nūn deri. U ñ Nekon gari yi wure yi yi wee Yinni Gusunōn min di. Ma u tii kōsa bu ku ka nūn tubu. U da u Neko tabu wōri wōwao ye ba mō Mēgido. ²³ Yera ten towobu ba Yosiasi twee. Ma u win sōm kowobu sōōwa u nēε, i ka man doonō minin di, domi ba man mēera kua ya kpā.

²⁴ Win sōm kowobu ba nūn sua saa win tabu kēken di ma ba nūn doke win tabu kēke gaa sōō ba ka da Yerusalemuō. Ma u kpuna u gu. Ma ba nūn sikua win baababan sikaō. Ma Yudaba ka Yerusalemugibu ba win gōō swī.

²⁵ Yeremi u gəə swī Yosiasin sã. Ma wom kowobu, tən durəbu ka tən kurəbu ba Yosiasi doke gəə swīin womusu səə sere ka gisə. Su kua wororu Isireliə. Womu si, su wāa ben gəə swīin womusun tireru səə.

²⁶⁻²⁷ Ye Yosiasi u kuan sukum, ye u gbia u kua ka ye u kua dāku te, ka nge mε u Gusunə sāwa ka naane nge mε Yinni Gusunən woodan tirera gerua, ye kpuron gari yi yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru səə.

Yoakasi ka Yoyakimu

ka Yoyakini ba bandu di

ba wēena

(I maa mεerio Sinambu II, 23:30-24:17)

36

¹ Tamba Yoakasi, Yosiasin bii sua ma ba nùn kua sunə win tondon ayerə Yerusalemuə. ² Yoakasi u məwa wəə yenda ita sanam mε u bandu di Yudaə. Ma u kua suru ita ban te səə Yerusalemuə. ³ Egibitin sunəwa u nùn bandu yara. Ma u win təmbu sii geesun tənnu ita ka wuran kilo tēna bure bu kəsia wəə ka wəə. ⁴ Yen biruwa u Yoakasi win wənə, Eliakimu sua u kəsire kua bandu səə. Ma u nùn yīsi kpaaru kã Yoyakimu. Ma u Yoakasi sua u ka da Egibitiə.

Yoyakimu

u kua Yudaban sina boko

⁵ Yoyakimu u məwa wəə yenda nəəbu sanam mε u bandu di Yudaə, ma u kua wəə wəkura tia bandu səə. Kōsa u kua Gusunə win Yinnin nəni səə. ⁶ Yera səə teeru Babilonin sina boko, Nebukanəsaa u na u Yoyakimu tabu wəri. Ma u nùn mwa u bəkua ka sii gandun yəni u ka da Babiloniə. ⁷ Nebukanəsaa u Yinni Gusunən sāa yerun dendi yānu gura u ka da u yi win sina kpaarə.

⁸ Ye Yoyakimu u kuan sukum ka kōsa ye u kua, ye kpuron gari yi yorua Isireliba ka Yudaban sinambun faagin tireru sō. Yen biru, win bii Yoyakiniwa u bandu kōsire kua.

Yoyakini

u kua Yudaban sina boko

⁹ Wōō nōba itawa * Yoyakini u mō saa ye u bandu di. Ma u kua suru ita ka sōō wōkuru ban te sōō Yerusalemū. Kōsa u kua Yinni Gusunōn nōni sō. ¹⁰ Ye n kua wōō kpōō, yera Nebukanēsa Babilonin sina boko u na u Yoyakini mwa u ka da Babiloniō. Ma u Yinni Gusunōn sāa yerun dendi yānu ganu gura. Ma u Yoyakinin baa yākabu Sedesiasi kua sunō Yudaban suunu sōō Yerusalemū.

Sedesiasi u bandu di Yudaō

(*I*maa mēerio Sinambu II, 24:18-25:21, Yereimi 39:1-10, 52:1-27)

¹¹ Sedesiasi u mōwa wōō yenda tia sanam mē u bandu di Yudaō. Ma u kua wōō wōkura tia ban te sōō Yerusalemū. ¹² Kōsa u kua Gusunō win Yinnin wuswaaō. U ñ tii kawe Gusunōn sōmō Yereimin wuswaaō wi u ra nūn Yinni Gusunōn gari sō. ¹³ U swaa taaya, ma u gōru bōbia. U ñ win gōru wesie Gusunō Isireliban Yinnin mi gia. U mam Nebukanēsa seesiwa wi u nūn bōrusia ka Yinni Gusunōn yīsiru sanam mē ba arukawani bōkumō. ¹⁴ Yāku kowobun wirugibu ka Yuda be ba tie kpuro ba kōsa kua ya kpā. Domi ba tōn tukobun komanu swīi. Ma ba Yinni Gusunōn sāa yeru disi doke te u gōsa Yerusalemū. ¹⁵ N deema Gusunō ben baababan Yinni wi, u bu kirō kua yee yellun di saa win sōmōbun min di. Domi u kī u win tōmbu ka win sāa yee te faaba ko. ¹⁶ Adama ba Yinni

---

* ^{36:9} wōō nōba itawa - Sinambu II, 24:8 ya nēē, Yoyakini u mōwa wōō wōkura nōbu ka ita sanam mē u bandu di.

Gusunon sɔmɔ be yɛɛ ba yaakoru koosi. Ba ben gari atafiiru kua sere Yinni Gusunon tii u ka bu mɔru kua ye ba n̄ kpɛ bu suresia. ¹⁷ Yera Yinni Gusunɔ u dera Nebukanesaa, Babilonin sina boko u bu tabu wɔri, ma u ben aluwaasiba takobinu sɔkura u go ben s̄a yerɔ. U n̄ goo deri, aluwaasiba ka wɔndiaba ka durɔ tɔkɔnu. Be kpurowa Yinni Gusunɔ u bɛri win nɔmaɔ. ¹⁸ Nebukanesaa u Yinni Gusunon s̄a yerun arumani gura baka ka piibu ka ben sina kpaarun arumani ka sina bokon tiigia ka sere maa win sina bwābugia. ¹⁹ Ma ba Yinni Gusunon s̄a yeru ka Yerusalemun dii geenu d̄ɔ sɔka. Ma ba yen ḡaa geenu kɔsuka. Ma ba yen gb̄araru sura. ²⁰ Nebukanesaa u be ba n̄ go tabu sɔɔ gura u ka da Babiloniɔ. Ma ba kua wi ka win bibun yobu sere Pɛsiba ba ka bandu di. ²¹ Nge meya Yinni Gusunon gari yi ka koora yi win sɔmɔ Yeremi u raa gerua u nɛɛ, ba koo Yudaba yoru mwa kpa tem mɛ, mu wa mu sanam wɛragim di kpa mu wɛra sere w̄ɔ wata ka wɔkuru, wahala ye mu raa wan s̄.

Sirusi u Yudaba wooda wɛ

bu wura ben temɔ

²² Sirusi, Pɛsin sina bokon bandun w̄ɔ gbiikuu sɔɔ, yera Yinni Gusunɔ u ḡɔru doke u win gari yibia yi u raa gerua saa win gɔro Yeremin n̄ɔn di. Ma u doke Sirusin ḡɔruɔ bu ka gari yini yore. Ma ba yi kpara win tem kpuro sɔɔ. ²³ Yi nɛɛ, ameniwa Sirusi, Pɛsin sina boko u gerua. U nɛɛ, Gusunɔ Wɔrukoo u man handunian bannu kpuro wɛ. Ma u man yiire n n̄n s̄a yeru bania Yerusalemɔ Yudaban temɔ. Yen s̄, be ba s̄a Isireliba kpuro bu wuro Yerusalemɔ kpa Gusunɔ ben Yinni u n ka bu w̄a.

Bibeli Gusunɔn Gari

The Holy Bible in the Baatonum language of Benin, also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 27 Sep 2019 from source files dated 26 Jun 2019

00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8